БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 224(5116)
Пятница
Ноябриин
8
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Советскэ арадай вождь агууехэ Сталин мандаха болтогой!

АГУУЕХЭ ОКТЯБРЬСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ РЕВОЛЮЦИИН 29-ДЭХИ ОЙ

1946 оной ноябриин 6-да Московско Соведэй баярай заседани дээрэ нүхэр А. А. Ждановай хэһэн элидхэл

Нүхэдүүд!

Мүнөөдэр Советскэ Союзай ажалшан арад манай орондо болоһон социалистическэ революциин хорин юһэдэхи ойе һайндэрлэжэ байна.

Түрүүшээр немецкэ фашистнуудые, һүүлээрнь японско империалистнуудые бута сохижо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайе илалта түгэлдэрөөр дүүргэһэн дары үнгэрэгшэ жэлдэ бидэнэр өөрынгөө Агууехэ һайндэрые тэмдэглэһэн байгаабди. 1945 он болбол фашизм ба агрессиин хүсэнүүдые илаһан советскэ арад ба эрхэ сүлөөдэ дуратай бусад арадуудай агууехэ илалтын жэл боложо түүхэдэ ороһон байна. 1946 он болбол дайн сэрэгэй һүүлээрхи түрүүшын жэл байгаа. Фашистска агрессорнуудтэй тэмсэлһэн аюулта тэмсэлһээ илажа гараад, амгалан тайбан ажал хүдэлмэридэ бусаад байхадаа, советскэ арад болбол өөрынгөө бүхы хүсые дайнай хүшэр хүндэ хойшолонгуудые усадхаха ба социализмые улам саашадань бэхижүүлхэ ба хүгжөөхэ хэрэгтэ зорюулһан байна. Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ советскэ хүнүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдэйхидэл адляар ниитэ арадай, ниитэ гүрэнэй ашаг туһануудые үндэрөөр мэдэрэл үзүүлжэ, хүсэ шадалаа хайрлангүй хүдэлмэрилжэ байна. Советскэ арад болбол социалистическэ байгуулалтын эбдэршэгүй хүсэндэ түшэглэн, дайнай һүүлдэхи хүндэ бэрхэшээлнүүдые шэн зоригтойгоор дабажа, Ленинэй манда зааһан, Сталинай манине хүтэлжэ байгаа замаар амжалтатай ябажа байна. **(Альга ташалган).**

Дайнай урдахи амгалан тайбан байгуулалтын жэлнүүд соо советскэ гүрэн болбол нэгэдэмэл түсэбөөр манай арадай ажахын социалистическэ шэнэдхэн байгуулгые бэелүүлһэн байна. Дайнай жэлнүүдтэ манай гүрэн болбол оронойнгоо бүхы ресурснүүдые түсэбэй еһоор фронтын хэрэгсэлнүүдтэ эл сүүлһэн байгаа. Мүн мүнөөшье үедэ советскэ гүрэн болбол шэнэ табанжэлэй түсэбөөр СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба улам саашадань хүгжөөхэ хүдэлмэринүүдэ эмхидхэжэ байна. СССР-ые амжалта түгэс социалистическэ держава болгон бодхоохо ба улам саашань хүгжөөхэ еһотой агууехэ хүдэлмэринүүдэй шэнэ табанжэлэй түсэб дотор эрэгтэй, эмэгтэй советскэ гражданин бүхэн өөрынгөө хүсэ шадалые, шадабари мэргэжэл ба бэлиг талантые үнэхөөрөө һайнаар хэрэглэхэ байна. **(Альга ташалган).**

Советскэ хүнүүд болбол бүгэдэ арадайнгаа, гүрэнэйнгөө аша туһые хамагһаа дээрэ табижа һураһан байна. Тэдэнэр болбол чинтын хэрэгые өөрынгөө нэн шухала хүбиин хэрэг гэжэ тооложо һураһан байна. Ушар иимэ дээрэһээ советскэ арад болбол шэнэ табанжэлэй түсэбые ажаһуудалайнгаа шухала ашаг туһада дүүрэнээр харюусаха дайшалхы программа мүн гэжэ хүлеэжэн байха юм. Зохеон байгуулгын ажалай эдибхи хадаа оломиллион хүнүүдые эзэлһэн байна. Бүхы орон соо табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүрхын түлөө социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрбэ. Советскэ хүнүүд болбол урагшаа шармайн эрмэлзэжэ байхадаа, арадай ажахы ба культурын бүхы һалбаринуудые улам саашадань хүгжөөхын шэнэ зам харгы ба арга-боломжонуудые бэдэрэн оложо байдаг. Сэрэгэй хүндэ хүшэр үе соо бэхижэн хатуужаһан СССР-эй арадуудай хани барисаан болбол амгалан тайбанай эрхэ байдалда арадай ажахы ба культурые хүгжөөн һалбаруулха хүсэ ехэтэй зэбсэг мүн байха юм.

I. Дайнай һүүлдэхи түрүүшын жэл

Үнгэрэгшэ жэл соо манай советскэ орон болбол амгалан тайбан социалистическэ хүгжэлтэеэ дахин һэргээжэ, советскэ гүрэн болбол арадайнгаа ажахые амгалан тайбан сагай эрхэ байдалнууд ба зорилгонуудтай зохилдуулан шэнэдхэн байгуулжа байна. Манай бүхы хүдэлмэри болбол советскэ гүрэнэй дүтын сагай зорилгонууд тухай нүхэр Сталинай заабаринуудые дүүргэхын туг доро ябажа байна. «Бидэнэр болбол манай орондо дайсанай ушаруулһан шархануудые богонихон болзор соо эдэгээхэ, арадай ажахын хүгжэлтын дайнай урдахи хэмжээе һэргээн бодхоожо, дүтын сагта энэ хэмжээе ехэхэнээр үлүүлхэ, арадай материальна эрхэ амгалан байдалые дээшэлүүлхэ ба советскэ гүрэнэй сэрэгэй экономическа хүсэ шадалые бүри ехээр бэхижүүлхэ еһотой байнабди»,—гэжэ нүхэр Сталин хэлэһэн байгаа.

Эдэ хадаа хүнгэн зорилгонууд бэшэ гэжэ манай хэн бүхэн мэдэнэ. Немецко-фашистска булимтарагшад болбол советскэ ажахыда айхабтар ехэ хохидол ушаруулһан байна: фашистска һүйдхэгшэд болбол хэдэн арбаад мянган ажаүйлэдбэриин предприятинуудые, совхозуудые, колхозуудые ба МТС-үүдые һандаргаһан ба галдаһан, манай ороной баруун хубидахи бүхы түмэр харгынуудые эбдэн һандаргаһан байна. Фашистнууд болбол манай ороной бүхэли районуудые хооһолон, юушьегүй хооһон газар болгоһон, советскэ хүнүүдэй олон жэлэй оролдосотой шанга ажал хүдэлмэриин үрэнүүдые усадхаһан, хэдэн миллион советскэ гражданинуудые орохо гэргүй болгоһон байха юм. Манай Эхэ ороной түүхэдэ иимэ олон тоото сэсэглэн байгаа хүнүүдэй ами наһые абажа ошоһон ба городуудта, хүдөө тосхонуудта, ажаүйлэдбэридэ, транспортда ба хүдөө ажахыда иимэ үзэгдөө дуулдаагүй ехэ хохидол ушаруулһан энэ үнгэрэгшэ дайн шэнги дайн үшөө байгаагүй юм. Ондоо ямаршье, эгээ мүнөө үеын эгээл томо капиталистическэ гүрэншье, иимэ ехэ хохидолдо орооод байгаа һаа, хэдэн арбаад жэлээр хойшо хаягдажа, доодо зэргын держава болохо байһан байгаа. Харин Советскэ Союзда иимэ ушар болоогүй байна. Дэлхэйн хоердохи дайнһаа Советскэ Союз болбол бата бэхи ба хүсэ ехэтэйгээр гараһан байна. Капиталистическэ гүрэнүүдтэй жэшэхэдэ, манай орон ямаршье кризисүүд гү, али доһолгоогүйгөөр энхэ амгалан байгуулалтадаа ороһон байна, гэхын хамта, дэлхэйн хоердохи дайн болбол гитлеровскэ Германитай дайлалдаһан ямаршье бусад ондоо орондо орходоо Советскэ Союзда хэмжээгүй ехэ хохидол ушаруулһаниинь мэдээжэ. Газарынь дайсанай сэрэгүүдэй эзэмдэлгэдэ ороогүй, тиимэдэ дайнай һүүлдэ арадайнгаа ажахые һэргээн бодхоохо зорилго урдань табигдаагүй байһан Америкын Холбоото Штадууд ба Англи гэхэ мэтэ гүрэнүүд тухай би эндэ имагта хэлэнэгүйб. Хэды тиимэ болобошье, дайнай һүүлдэхи үе болбол эдэ оронуудта ехэхэн экономическа ба политическэ кризисүүдые ушаруулһан байна.

Капиталистическэ оронуудта дайнһаа энхэ амгалан байдалда орохо ябадал болбол рыногуудэй эрид бага болоһон, үйлэдбэриин хэмжээнэй унаһан, предприятинуудые хааһан, хүдэлмэригүйдэлгын ургаһан ябадал гаргаһан байна. Жэшээлхэдэ, Америкын Холбоото Штадуудта ажаүйлэдбэриин хэмжээ 1946 ондо 1943 онойхидо орходоо гурбанай нэгэ хубиһаа үлүүгээр хорсоһон ба хуулита мэдээгээр ажал хүдэлмэригүй хүнүүдэй тоо 3 миллионһоо үлүү болоһониинь элиг.

Манай орон болбол энэ мэтын ябадалнуудые мэдэдэггүй байна. Советскэ Союзда дайнһаа амгалан тайбан байдалда орохо, энээнтэй холбогдуулан советскэ армиһаа нилээд олон тоото сэрэгүүдые алдаһаань табиһан, сэрэгэй бюджедые гурба дахин бага болгоһон, фабриканууд ба заводуудые амгалан тайбан үеын продукци бүтээн гаргалгада оруулһан ябадал болбол манай эндэ фабрика ба заводуудые хааха, үйлэдбэрине хороохо ба хүдэлмэригүйдэлгын бии болохо ябадалнуудые гаргадаггүй байна. Советскэ арад болбол экономическа кризис ба хүдэлмэригүйдэлгэ бии болохо гэжэ айнгүй, найдамтай батаар урагшаа ябажа байна, ушарынь хадаа манай арад болбол кризис, хүдэлмэригүйдэлгэ гэдэгүүдые мэдэдэггүй, ажахын эмхидхэлэй тон ондоо, үлэмжэ үндэр, социалистическэ журамда түшэглэнэ.

Гэбэшье, СССР-эй арадай ажахые дайнай һүүлдэ һэргээн бодхоохо гээшэ хүдэлмэришэд, албахаагшад ба таряашадай зүгһөө ниитын хэрэгтэ зорюулагдаһан гарза хохидолгүйгөөр үнгэржэ болоно гэһэн удхатай бэшэ. Ехэхэн гарза хохидолгүйгөөр дайнай хүндэ хүшэр хойшолонгуудые—һүйдхэл һандарал ба хооһоролгые усадхаха ба арадайнгаа ажахые һэргээн бодхоохо аргагүй байһанине ойлгохо хэрэгтэй.

Тиибэшье, эдэ гарза хохидолнууд хадаа капиталистическэ гүрэнүүдэй хүдэлмэришэд ба албахаагшадай зүгһөө гаргаха гарза гайнуудтай яашье жэшэжэ болохогүй байна, ушарынь хадаа капиталистнууд болбол дайнай һүүлээр һэргээн бодхоолгын хэрэгтэ оролдолгонуудые өөр дээрээ абадаггүй, харин бүхы хүндэ ашаануудые гансал хүдэлмэришэд, таряашад ба албахаагшадай хүзүүн дээрэ ашадаг тула тэдэ гарза гайнууд айхабтар ехэ байха юм. Эдэ хүндэ ашаанууд хадаа тон түрүүн хүдэлмэригүйдэлгын айхабтар ехэ ургалта дээрэһээ предприятинуудһаа хэдэн олон миллион хүдэлмэришэд ба албахаагшадые гаргажа хаядаг дээрэһээ харагдана.

Манай эндэ хүдэлмэригүйдэлгэ байдаггүй ба байхашьегүй байна. Энэ ушар болбол манай ороной хүдэлмэришэд ба албахаагшадта айхабтар ехэ хүнгэлэлтэ олгоно гээшэ. Манай эндэ капитализмда байдаг үйлэдбэриин анархи байдаггүй, иимэ анархи болбол хүгжэлтын ба кризисүүдэй үенүүдые хойно хойноһоонь асаржа, ажахын бүхы байгуулалтые оеор хүртэрэнь доһолгон, ажалшан арадта үглөөдэрэйнгөө байдалые мэдэхэгүй саг үргэлжын һанаа зобори бии болгодог байха юм. Манай ажахын байдал болбол арадай ажахын түсэбөөр жолоодуулдаг байна.

Манай вождиин сэдьхэл хүдэлгэмэ эдэ үгэнүүд ажабайдал дээрэ амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһанине мүнөө үедэ бүгэдөөрөө хараһана.

«Коммунистическэ парти түрүүтэй советскэ хүнүүд болбол шэнэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ тэды бэшэ, харин үлүүлэн дүүргэхын түлөө шадал ба ажал хүдэлмэриеэ гамнахагүй байна».—гэжэ нүхэр Сталин хэлэһэн байгаа.

Манай арадай ажахые һэргээн бодхоолгын түрүүшын үрэнүүд мүнөө гараад байна. Дайсанай шархатуулһан газарнууд һэргэжэ байна, һандарал эбдэрэлэй доторһоо заводууд, фабриканууд, шахтнууд, колхозууд, совхозууд, һургуулинууд, вузууд ба научно-шэнжэлэлгын эмхизургаанууд һалбаран бодожо байна. Дайнай урдахи табан жэлнүүд соо байгуулагдаһан ба мүнөө үнэһэ шандаруу ба һандарал бутаралай дундаһаа шэнээр һалбаран бодхоогдожо байгаа предприятинуудые һэргээн бодхооһон ба үйлэдбэридэ оруулһан тухай манай орон тон ехэ сэдьхэл ханамжатайгаар дуулдаг байна. Сталинградска ба Харьковска тракторна заводууд, хүдөө ажахын машинанууд Ростовско завод, Доодо-Свирскэ гидроэлектростанци, Беломорско-Балтийска канал ба бусад олон тоото томонууд предприятинууд хүдэлжэ байгаа предприятинуудай тоодо дахин ороһон байна. Урда зүгэй металлурги хүл дээрээ бодожо байна. Константиновска, Макеевскэ заводууд ба Дзержинскиин нэрэмжэтэ завод дээрэ домнонууд үйлэдбэридэ оруулагдаба. Һэргээн бодхоогдожо байгаа Днепрогэсые үйлэдбэридэ оруулха болзор дүтэлжэ байна. Немецүүдэй ехээр һандаргаһан Донбасс нүүрһэ абалгынгаа дайнай урдахи хэмжээе һэргээн бодхооһо замаар бата найдамтайгаар ябажа байна. Эдэ предприятинуудые һэргээн бодхоолго хадаа үхэһэнние амидыруулһандал адли шахуу гэжэ арад зон баярлажа байдаг юм, ушарынь хадаа тэдэниие фашистска зэрлигүүд ямар ехээр һандаргаһанине ба эдэ предприятинуудай алдарта нэрэнүүд Советскэ Союзай хүдэлжэ байгаа фабрика заводуудай ажалай габьягаар шэмэглэгдэһэн гайхамшагта толотомо список дотор дахин туяаруулхын түлөө советскэ хүнүүд ямар ехэ ажал гаргашалдагыень тэдэнэр һайн мэдэнэ хаям.

Мүн тэрэшэлэн ехэхэн шэнэ барилганууд ябажа байна. Машина бүтээлгын ба металлургическа шэнэ шэнэ заводууд баригдажа ба зарьманиинь үйлэдбэридэ оруулагдажа байна, шахтнууд, электростанцинууд, түмэрзамай харгынууд, бүд нэхэлгын, химическэ ба ажаүйлэдбэриин бусад ондоо олон тоото һалбаринуудай предприятинууд үйлэдбэридэ оруулагдажа байна. Арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэтэй хамта тэрээнине техникын талаар шэнээр зэбсэглүүлхэ ябадал ябажа байна. Ажаүйлэдбэриин гражданска продукци бүтээн гаргалгын дүн болбол 1946 оной түрүүшын 3 квартал соо үнгэрэгшэ жэлэй мүн тэрэ үеынхидэ орходоо 19 процент өөдөө ургаба. Түмэрзамай транспорт дээрэ сүүдхэ бүхэнэй ашаа тээлгэ халаа мүн тэрэ үе соо 12 процент дээшээ ургаба.

Немецкэ эзэмдэлгэһээ хохидоһон районуудта һандаргагдаһан хүдөө тосхонууд ба городуудые, культурна эмхи зургаануудые һэргээн бодхоохо хүдэлмэри үргэн фронтоор ябажа байна.

Һүйдхэл һандаралай хэмжээе ба һэргээн бодхоолгын талаар хэглэхэ еһотой хүдэлмэриин хэмжээе анхаралдаа абаа һаа, эдэ бүгэдэ хадаа минии түрүүшын алхамууд мүн болохо байна. Немецкэ эзэмдэгшэдэй хооһогуулһан районуудые һэргээн бодхоохын түлөө дээшээл бэшэ һаа, зургаа долоон жэл хэрэгтэй болохо байна гэжэ нүхэр Сталин заан хэлэһэн байха юм.

Манай орон болбол түргэн урагшаа дабшахын тон ехэ арга-боломжонуудтай байһанине үнгэрэгшэ жэл харуулба. Гэбэшье, табанжэлэй түсэбые дүүргэхын зам дээрэ бидэнэр үсөөн бэшэ бэрхэшээлнүүдые дабаха еһотой байнабди.

Арадай ажахые сэрэгэй замһаа амгалан тайбан хүгжэлтын замда оруулха ябадал болбол өөр дээрэнь абаадшье үзэхэдэ, экономическа, эмхидхэлэй ба техническэ талаараа бага бэшэ бэрхэшээлтэй хэрэг мүн байна. Тэрээнтэй хамта, манай гүрэн болбол мүнөө үедэ байгаа үйлэдбэриин базые ашаглан хэрэглэхэ тэдыгээр хизаарлажа шадахагүй, тэрээнһээ гадна, ажаүйлэдбэри ба арадай ажахын бүхы бусад һалбаринууд дээрэ үйлэдбэриин базануудые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ еһотой байһанине анхаралдаа абаад үзэбэл, энэ зорилго дүүргэхын түлөө ямар айхабтар ехэ материальна ба мүнгэнэй гаргашануудые хэхэ еһотой байхань ойлгосотой болоно. Шэнэ табанжэлэй түсэбэй еһоор, арадай ажахыда оруулагдаха гансал централизованна капитальна оруулганууд болбол 250 миллиард түхэригһөө дээшэ болохо еһотой байна. Эдэ гаргашануудые хангахын түлөө бидэнэр ажахые хүтэлхэ социалистическэ аргануудые, алмалта гамналгын журамые, ажахын тоосоое бэхижүүлхэ ба хүгжөөхэ, элэн буса ябадалые, дан үлүү гараһан штадуудые, продукциин өөрынь үнэ үндэр ехэ үнэ сэнгые эрид бэлюулха ба манай доторой ресурснуудые элсүүлхэ, арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ хэрэгтэ мүнгэн зөөриин бүхы оролтые хандуулха еһотой байнабди.

Манай ажахын зарим эрхилэгшэд Ленин-Сталинай нэгэнтэ бэшэ хэлэдэг алмалта гамналгын журам болбол богонихон сагай кампани бэшэ, харин ажахые эрхилхэ социализмын үеын метод мүн гэжэ мүнөө хүртэр ойлгодоггүй байна. Советскэ хүнүүд болбол эдэ заабаринуудые саг үргэлжэ һанажа ябаха ба өөрынгөө хүдэлмэридэ энээнине хазагайруулашагүйгөөр хүгэлбэри болгохо уялгатай байна.

Хүгжэлтын амгалан тайбан замда оролго хадаа карточна системые болюулха ба эд бараанай нормальна эрьесэдэ бусаха ябадалые хараална. Ехэ дайнай ябуулагдажа байһан үедэ ба арадай ажахые гансал сэрэгэй шанартай болгожо эбдэхэ хэрэгтэй болоһон, олон тоото үнэ сэн тогтоохо ба фронт дээрэ байгаа армине саг үргэлжэ хангахын түлөө тылдэ эд хэрэглэлые хороохо баатай болоһон үедэ карточна система болбол зайлашагүй хэрэгтэй болоһон зүйл мүн байха юм. Дайн дүүрээд, арми албанһаа табигдаад байһан үедэ карточна системэ хэрэггүй боложо, олон тоото үнэ сэнгүүд түбэгтэй болодог байна. Эд бараанай нормальна эрьесэдэ, үйлэдбэри ба хэрэглэмжые бүхы талаарынь хүгжөөхэ ябадалда бусажа ерэхын түлөө энэ түбэгтэй зүйл хаягдаха еһотой. Хэдэн областьнуудта болоһон ган гасуур дээрэһээ эдеэ хоолой зүйлнүүдэй гүрэнэй запасууд хороһон дээрэһээ карточна системые болюулха хэрэг 1946 онһоо 1947 он хүртэр хойшолуулагдаха еһотой болоһон байгаа. 1947 ондо карточна системые үгы болгохо ба нэгэдэмэл үнэ сэнгые байгуулхын эрхэ нүхэсэлнүүдые бии болгохын түлөө үндэр коммерческэ сэнгүүд ба дан химда пайкова сэнгүүдые хоорондонь дүтэлүүлхын талаар хэдэ хэдэн шухала шэлжэлтын хэмжээнүүдые абаха еһотой болоһон юм.

Советскэ правительство болбол пайкова сэнгүүдые дээшэлүүлһэнэй бэрхэшээлнүүдые анхаралдаа абаһан ба энэ талаар хүдэлмэришэд албахаагшад ба таряашадай зүгһөө ехэхэн гарза хохидол гараха байһанине, иимэ гарза хохидолгүйгөөр дайнай хүндэ хойшолонине усадхаха ба гэмтэлдэ ороһон арадай ажахые һэргээн бодхоохо аргагүй гэжэ ойлгоһон байна.

Советскэ правительство болбол бага ба дунда хэмжээнэй хүлһэ салин абадаг хүдэлмэришэдэй хүлһэ салинине дээшэлүүлжэ, тэдэнэй гарза гээлтые бүглэхэ хэдэн хэмжээнүүдые абаһан байна.

Эд товарай эрьесые дэлгэрүүлхэ ба үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргалгые үргэдхэхэ гэһэн зорилго болбол, советскэ гүрэнэй тусгаар оролдолго ба анхарал хандуулһан хэрэг мүн. Хэрбээ бидэнэй карточна системые һэлгэхэ болоһон дээрэһээ тогтоогдохо байһан гүрэнэй нэгэн адли үнэ сэнгүүдые удаа дараалан хямдаруулхын тулада условинуудые бэлэдхэхэ гэжэ һанаа юм хадаа шиидхэхы зэмсэгынь юн байнаб гэхэдэ, гүрэнэй, кооперативна ба нютагай ажаүйлэдбэриин үргэн хэрэглэлэй эд бараануудые бүтээн гаргалгые шилээд үргэдхэхэ ябадал болоно. Мүн тэрэшэлэн гүрэнэй худалдаанай хажуугаар городуудта ба хүдэлмэришэнэй посёлогуудта кооперативна худалдые дэлгэрүүлжэ, эд товарай эрьесые хүгжөөхын тулада бүхы аргануудые хэрэглэхэ шухала. Эд товарай эрьесын улам үргэнөөр дэлгэрхэ тудам ажалшадай ажаһуудалынь түргэнөөр өөдөө дэбжэхэ, тэдэнэй шухала эрилтэнүүд хангагдаха, хүдэлмэриин хүлһэ салин абалгын хэмжээнь дээшэлүүлэгдэхэ ба мүнгэнэй курс бэхижэхэ байна. Эдэ шухала зорилгонуудые дүүргэхын т...

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

АГУУЕХЭ ОКТЯБРЬСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ РЕВОЛЮЦИИН 29-ДЭХИ ОЙ

1946 оной ноябриин 6-да Московско Соведэй баярай заседани дээрэ нүхэр А. А. Ждановай хэһэн элидхэл

(*Үргэлжэлэл*).

...лада худалдаанай эмхидхэлые, үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргалгые һайжаруулха асуудалнууд тэдэшэ манай советскэ ба партийна организацинуудай анхаралые эрид ехээр табидаг болохо шухала. «Оронойманай экономическа ажабайдал булаг шэнгеэр бурьялжа шадахынь, тиихэдэ ажаүйлэдбэри ба хүдөө ажал өөрынгөө продукциие саашадань ургуулхын түлэ урмашуулгатай байхынь тулада үшөө нэгэ условитой байха хэрэгтэй, гэбэл—город ба деревниин хоорондо, ороной районууд ба областьнуудай хоорондо, арадай ажахын элдэб һалбаринуудай хоорондо дэлгэрһэн эд товарай эрьесэ хэрэгтэй байна»,—гэжэ нүхэр Сталин бидэниие һургана.

Манай предприятинууд ба шэрэ барилгануудта хүдэлмэриин хүсые нэмэжэ табиха тухай асуудал хурсаар табигданхай. Үйлэдбэридэ хэрэгтэй мүнгэн ба материальна фонднууд мэтын тиимэ зүйлнүүдээр элбэг дэлбэг байжа болохо юм. Теэд хэрбээ хүдэлмэриин хүсэнэй дутажа байгаа юм һаань, мүнгэн ба материальна фонднууд хүсэд хэрэглэгдэхэгүй ба үйлэдбэриин түсэб хиидэ үлэшэхэ болоно. Капиталистическэ гүрэнүүдтэ тарлашадай ажахынуудые ба городуудай жэжэ буржуазиие үгырүүлэн хоо[h]оруулжа холодоо нэмэжэ байдаг хүдэлмэригүйшүүлэй тиимэ резервнэ арми шэнги хүдэлмэриин хүсые нэмээхэ тиимэ арга гээшэ советскэ гүрэндэ байхагүй. Манайда, социалистическэ байгуулалтын эрхэ байдалда хүдэлмэриин хүсэнэй резервнүүдые нэмэжэ абаха иимэ ябадалнууд усадхагданхай. Тиихэ зуура ажаүйлэдбэридэ транспорт дээрэ ба барилгада хүдэлмэриин шэнэ хүсые хабааддуулха ябадал болбол арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ түсэбөө дүүргэхэ шиидхэхы условинуудай нэгэнниинь болоно. Тиимэ хадань гүрэн болбол өөдөө үргэжэ байгаа арадай ажахыда хүдэлмэриин хүсые нэмэжэ табиха шэнэ арганүүдые олохо ёһотой. Бури дайнай болохын урда тээ социалистическэ гүрэн хадаа гүрэндэ хадаа хэрэгтэй болоноб, тэндэ эльгээжэ байха хүдэлмэриин хүсэнэй гүрэнэй резерв бии болгожо, энэ зорилгые шиидхэлгэдэ ороһон байгаа. Илангаяа дайнай һүүлээр энэ асуудал улам хурсаар табигдаа. Немецүүдтэй сумэрэн ороһоной эсэстэ Советскэ Союз болбол немецүүдтэ эсэргүү дайн байлдаануудта, мүн тэрэшэлэн немецкэ эзэмдэлгын ба немецкэ каторгада советскэ хүнүүдые намнажа абаашаһанайнь эсэстэ 7 миллион тухай хүнэй гээһэниинь элитэ. Советскэ обществын ажалшадай үлэмжэ элдэбхэй хүнүүдэй дундаһаа энэ айхабтар ехэ гарза гээгдэл гараһан байһабшуу. Энэ гарза болбол манай һэргээн бодхоолгын хүдэлмэриин далайсада үршаг татажа байһаниинь мэдээжэ. Ремесленнэ училищинуудтэ ба ФЗО-гэй һургуулинуудта бэлэдхэгдэжэ байһан ажалай резервнүүдэй тооень олошоруулха ябадалаар, Министрнүүдэй Соведэй мэдээжэ шиидхэбэри соо араадагдаһанай ёһоор Уралда Сибирьтэ ба Алас Дурна зүгтэ хүдэлмэришэдэй материальна байдалые айжаруулһанай ба гэр байраар аннгаһанай үндэһэ һуури дээрэ тэндэ хүдэлмэриин хүсэнэй тогтуурингай кадрнуудые бии болгохо ябадалаар, ажаүйлэдбэри дотор хүдэлмэриин хүсые үйлэдбэриин аша туһада таарулан хубаарилха ябадалаар, хүндэ хүшэр хүдэлмэринүүдые эрид шууд механизацилһанай ба ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар энэ зорилго шиидхэгдэжэ болохо ба шиидхэгдэхэ ёһотой.

Мүн тэрэшэлэн бидэнэр хүдөө ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ талаар ехэхэн зорилгонуудые шиидхэхэ байнабди. Дайн сэрэг хадаа тэрэнэй үйлэдбэриин баазые ехээр һуладуулһан байна гэбэл: адаг шэмэ үгэдэг мал, хүдэлмэриин морид олоор хоробо, машинно-тракторна парк үсөөрбэ. Колхозуудта хүдэлмэри хэхэ хүн үсөөн лоо. Дайн сэрэгээр ушаруулагдаһан бэрхэшээлтэй, мүн ороной зарим дэ хэдэн газар нютагуудта ган лоһон дээрэһээ холбогдоһон бэршээлнүүд хабсарһан байха юм. ...агасын географиин хубилһантай тэрэнэй нэгэ жэгдэ бэшэ байһан эрэһээ мүнөө жэлэй тариа бэлэдлэй түсэбые дүүргэхэ ябадал мүн үедэ түрүү зэргын удхашанартай болоод байна. Алтайска колхозникудай үүсхэлээр һүүлэй неделиин соо зарим областьнууд ба районуудай тариашад тариа бэлэдхэлэй түсэбые болзорһоонь түрүүн дүүргэхэ ба үлүү гартар дүүргэхэ ...үүрэгнүүдые бэе дээрээ даа... абаба. Энэ үнэн баримтанууд ...һэеэ гунзагы патриотизмые со[ветс]кэ тариашадай шэнээр гаража байһыень харангүй байхын аргагүй. Партийна ба советскэ организацинууд өөһэдынгөө эмхидхэлэй ба идейно-политическэ хүдэлмэри ябуулжа, гүрэнэйнгөө үмэнэ үүргэ үялгануудаа дүүргэхэдэнь тариашадта туһалха ёһотой.

Мүнөө, хүдөө ажахые ехэханаар хүгжөөхэ тухай хэлсэгдэжэ байһан үедэ, манай ажаүйлэдбэри болбол хүдөө нютагта ехэхэн туһаламжа үзүүлхэ, тэрээниие тракторнуудаар, комбайнуудаар ба бусад хүдөө ажахын машинавуудаар, запасной частьнуудаар хангаха ёһотой. Гэбэшье, хэрэг гансахан энэндэ бэшэ. Тэрээнһээ гадна колхозуудые ударилаха ябадалые ехэханаар һайжаруулха ба тэдэнэй хүдэлмэридэ ёһотой һайн журам тогтоохо хэрэгтэй байха юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэн областьнуудта хүдөө ажахын артелиин Уставые бүдүүлиг муухайгаар эбдэжэ, колхозно байгуулалтын үндэһэ һууриие һуларуулха ябадалнууд гараһан байна. Элирүүлэгдэһэнэй ёһоор, колхозуудай ниитын газарые хулгайлһан, колхозой зөөриие үриһэн ябадалнууд тон үргэнөөр дэлгэрһэн байгаа. Колхозуудай ниитын ажахые үрилтэ үгырэлтэһөө хамгаалан аршалха, колхозно байгуулалтын гол үндэһэн болохо хүдөө ажахын артелиие улам саашадань бэхижүүлхын түлөө хэмжээнүүдые абаха шухала болоһон байгаа. Иимэдэ „Колхозуудта хүдөө ажахын артелиин Уставые эбдэхэ ябадалнуудые усадхаха хэмжээ ябуулганууд тухай“ нүхэр Сталинай үүсхэлээр тогтоон абтаһан СССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тогтоол ямар ехэ удхашанартай байһаниинь эли тодо болоно. Хүдөө ажахын артелиин Уставые һайжаруулхын талаар, колхозуудай ниитын ажахы саг бүхэндэ үргэдхэхын талаар, хүдөө ажахын артелиин Уставые сахихын хойноһоо нарин хиналта байгуулхын талаар хэмжээ-ябуулганууды зохеохын түлөө, Уставые эбдэхэ гэһэн һэдэгэнүүдһээ колхозуудые аршалхын түлөө правительствын даргада колхозуудай хэрэгые эрхилхэ Совет байгуулагдаһан байна, энэ Соведтэ колхозно байгуулалтын бодото хэрэг эрхилэгшэ олон хүнүүд оруулагдаһан байна гээшэ.

Дээрэ дурсагдагша шиидхэбэринүүд колхозно байгуулалтын бүхы хэрэгтэ агууехэ удхашанартай байһыень эндэ баталан хэлэһэнэй ямар хэрэг байхаб. Колхозно байгуулалтын асуудалнуудай талаар большевистскэ шугамые хазагайруулха ябадалда, нигэжэ хазагайруулдаг хүнүүдтэ эрид хатуу сохилто үгтэһэн байна. Колхозуудта олониитын байдалые һуладхаха тээшэ, хомхой ходоог, ховжоо-наймааша этэгээдүүлэй дураараа ошохо ябадал тээшэ абаашадаг ехэхэн дутуу дундаа зүйлнүүд колхозно ажабайдал дээрэ һэе дүүрэн элитэгээр тодоруулагдаһан байна. Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоол болбол колхозуудта гурим журам байгуулхын түлөө, олон тоото газарнуудта эбдэгдэн хазагайруулагдаһан артельнэ ажабайдалай гол журамуудые байгуулхын түлөө тэмсэлдэ бүхы үнэнтсэхэ колхозникуудай гарта хүсэхэтэ зэбсэг үгэһэн байна. Энэ тогтоолые колхозуудаар тон ехэ сэдьхэл ханамжатайгаар угтаһан байха юм. Нютаг нютагта өөрынгөө түлөөлэгшэнүүдтэй байдаг колхозуудай хэрэгүүдые эрхилхэ Совет гэжэ колхозно байгуулалтые бэхижүүлхын ашаг туһануудые хамгаалан байха хүсэ ехэтэй ба алдар хүндэтэй организаци бии болоһон байна. Нүхэр Сталинай оролдолго ба туһаламжын ашаар манай колхозуудые бэхижүүлхэ хэрэг бата бэхи зам дээрэ оруулагдаһан ба дүүрэн амжалтатай болохонь дамжаггүй. (Альга ташалганууд).

Нүхэдүүд! Барилгын агууехэ зорилгонууд, манай ороной арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба улам саашань хүгжөөхэ түсэбүүдэй дүүргэлтэ болбол үндэр идейнэ хэмжээтэй байха ба хүмүүжүүлгын ба культурна хүдэлмэриие үргэн дэлгэрэнгыгаар ябуулхые эринэ. Ушараа мэдэлэг советскэ гражданин байха гээшэ парти ба советскэ гүрэнэй политикые ойлгохо, бүхы хүсэ шадалаараа тэрээнэй бэелүүлгые түйлаха гэһэнэй удхашанартай. Социалистическэ үзэл мэдэрэл болбол советскэ обществын урагшаа дэбжэлтые хурдадхадаг ба тэрээнэй хүсэ шадалай булагые арбидхадаг байна. Иимэдэ арад зоной политическэ ба культурна хэмжээе ходолоо дээшэлүүлхэ ябадал болбол советскэ байгуулалтын ажа-амидаралай эрилтэ мүн байха юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда Советскэ Союзай илаһан ушар болбол манай залуушуулда һэргэг солбон шанарые, өөрынгөө хүсэндэ этигэхэ найдабариие саг үргэлжэ нэбтэрүүлэн, олон түмэн ажалшадай арадай дунда партиин ябуулжа байгаа хүмүүжүүлгын тэрэ хүдэлмэриин үрэ ехэнхи талаараа мүн байна гээшэ.

Дайнай жэлнүүд соо бидэнэр болбол тэрэ сагай байдалай эрхээр советскэ арадай идейнэ ба культурна эрилтэнүүдые дүүрэнээр хангажа шадаагүйбди. Тэрээнэй идейнэ ба культурна хэмжээнь өөдөө үргэһэн байна. Энэ бүхы ушар болбол хүмүүжүүлгын, культурын ба искусствын талаар арадай ба гүрэнэйнгөө эрилтэнүүдые хангаха үялгатай байһан советскэ интеллигенциин отряд дээрэ айхабтар ехэ харюусалга тохоно.

Партиин Центральна Комитет болбол манай литература ба искусстводо идейнэ шанаргүй ба политикые хамаархахагүй зүйлнүүдэй болошогүй фактнуудые һүүлэй үедэ элирүүлэн гаргаһаниие тааруулан мэдэнэт. Энэ идейнэ бэшэ зүйлнүүдэй гараһан ушар шалгаһаниие бидэнэр һайн мэдэнэбди. Эдэ хадаа хүнэй ухаан сэдьхэлдэ үлэһэн капитализмын үлэдэлнүүд мүн гээшэ, энээниие үшөө дабаха ба үндэһөөрнь зайлуулха ушартай болонобди. Идейно-политическэ хүдэлмэриин асуудалнуудай талаар абтаһан ВКП(б)-гэй ЦК-гэй һүүлэй үеын тогтоолнууд болбол али бүхы идеологическа хазагайруулгануудта большевистскэ ёһоор эбсэшэгүй байха ябадалые шангадхаха ба манай социалистическэ культурын бүхы арга-зэбсэгүүдые, хэблэлые, пропаганда ба агитациие, наукые, литературые ба искусствые шэнэ, үлэмжэ үндэр хэмжээндэ үргэхэ гэһэн зорилготой байна. Манда идейнэ талаараа үндэр ба уран һайхан фильмнүүд, уранзохеолнууд, пьесэнүүд гэхэ мэтэ олоор хэрэгтэй байна.

Манай залуу үеын хүнүүдые политическээр хүмүүжүүлгэ илангаяа ехэ удхатай байна. Советскэ байгуулалта гээшэ залуушуулые идейгүй байлгаар, политикада хамаархагүй ёһоор хүмүүжүүлхэ ябадалые тэсэжэ шадаха үй. Харша муухай забхайруулгые нүлөөнһөө залуушуулые халхалха ба тэрэнэй хүмүүжүүлгэ бэлэн эрдэмдэ һуралгые большевистскэ идейн суртаалаар эмхидхэхэ шухала. Манай хэрэгтэй мандаха байһандань этигэдэг, солтой солбон ба ямаршье бэрхэшээлһээ айхагүй, ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабажа гарахаар бэлэн байһан, социализм байгуулагшадай шэгабьяата залуушуулые гансал иимээр һурган хүмүүжүүлжэ болохо юм.

Советскэ гүрэн хадаа эрдэм наукые хүгжөөхэ гээшэ тусгаар шухала удхатай гэжэ тоолоно. Нүхэр Сталин болбол ерээдүйн ойрын сагта коммунистическэ партиин түсэбүүд соо наукын хүсые дэлгэрүүлхэ бүхы ушар удхые эмдэглэнэ. Научна ажал ябуулгые дэлгэрүүлхын тулада, манай ороной хилын саанахи наукын түйлалтануудые хүсэхэһөө гадна, харин ойрын саг соо түрүүлжэ гараха гэһэн сталинска зорилгые шиидхэхын тулада манай эрдэмтэндэ хамаг бүхы шухала условинуудые байгуулхын тулада Советскэ правительство али тухай зоригтой хэмжээнүүдые абажа байһаниинь мэдээжэ. Научно-шалгалгын эмхи зургаанууд ба тэдэнэй научна хүдэлмэрилэгшэдэй тооень сэрэгэй урда тээхи хэмжээнһээ нилээд үлүү гараад байна гэжэ мэдээсэжэ шадаха байнаб. Научна продукциин тоо ба шанарынь хэлбэрилтэгүйгөөр дээшэлжэ байна. Советскэ эрдэмтэн хадаа шэнэ юумэ зохеохо ба үйлэдбэридэ наукын түйлалтануудые эрид шууд нэбтэрүүлхэ замаар энээнһээ хойшодоошье зүрхэтэйгөөр ябажа байха ёһотой. Мүн тэрэшэлэн, ниитын наукануудай хүгжэлтын хэмжээнь естественнэ ба техническэ наукануудай хэмжээнһээ хожомдонгүй ябаг гэжэ хүсэхэ хэрэгтэй. Мүнөө һаяхан ВКП(б)-гэй ЦК-гэй дэргэдэ нээгдээд, ниитын дисциплинэ тушаа научна кадрнуудые нэмээхэ ба тэдэнэй мэргэжэлые нарижуулха зорилготой байһан ниитын наукануудай академи энээн тушаа шухала үүргэ дүүргэхэ ёһотой.

Манай арад зоной дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хэхэ, культура болбосоролые нэбтэрүүлхэ, манай арадай дунда шэнэ амгаланоулха ба эрилтэнүүдые дэлгэрүүлхэ, арад зоной морально-политическэ нэгэдэлые бэхижүүлхэ зорилготой байһан советскэ интеллигенциин дундахи тэдэ отрядуудай үмэнэ табигдаһан зорилгонууд гээшэ агууехэ ба арюун һайхан байха юм. Манай пропагандистнууд, литераторнууд, искусствын хүдэлмэрилэгшэд, багшанар, наукын хүдэлмэрилэгшэд бүхы советскэ интеллигенцидэ али өөрынгөө үүргые нэрэгэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байһандань зэшье һэжэ... һанагдэнагүй (Нэрьемэ альга ташалганууд).

Нүхэдүүд! Манай арадай үмэнэ агууехэ зорилгонууд табигдад байна гээшэ. Бидэнэр, ленинецүүд хадаа эдэ зорилгонууд амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ юм гэжэ сохом этигэнэбди. СССР дотор социалистическэ байгуулалтын бүхы дүй дүршэл энээниие

гэршэлнэ. Большевистскэ партиин ба агууехэ Сталинай сэсэ мэргэн политикэ энээниие гэршэлнэ. Партиин политикые манай арад зон бүгэдэеэ нэгэн һанаатайгаар дэмжэжэ байһан ябадал энээниие гэршэлнэ. Мүнөө һаяхан бүхы дэлхэйн бүмбэрсэг болбол советскэ арад гээшэ большевистскэ партиин политикада али тухай дэмжэлгэ үгэдэг байһыень харахаар байһан байна. Би хадаа СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтанууд тухай хэлэнэб. Эдэ һунгалтанууд үзэгдөөгүй ехэ политическэ дэбжэлтын оршон байдалда үнгэржэ, советскэ демократиин хүсые болон манай ороной арадуудай эбдэршэгүй нэгэдэл ба хани барисаае эли тодоор харуулба.

Энэнь ямар удхатайб гэбэл советскэ арад бүгэдөөрөө Ленин—Сталинай партиин политикые дэмжэнэ. Большевистскэ партиин политикые манай ороной саашадаа амжалтатайгаар хүгжэхын дүхэм нүхэсэл мүн гэжэ манай арад зон харана. Энэнь ямар удхатайб гэбэл, бүхы советскэ арад манай алдарта партиин туг доро жэгсэн нэгэдээд, өөрынгөө вождь Иосиф Виссарионович Сталинда хизааргүй этигэл ба агууехэ инаг дурлалай мэдэрэлээр нэбтэрэнхэй байна. (Нэрьемэ альга ташалганууд).

II. Советскэ Союз ба бата бэхи эб найрамдалай түлөө тэмсэл

Нүхэдүүд! Немецкэ ба японско агрессорнуудые илаһан эрхэ сүлөөтэ дуратай гүрэнүүдэй илалта болбол энхэ амгалан хүгжэлтын замые нээгээ, дайнай хойто тээхи энхэ амгалан байгуулалгын зорилгонуудые шиидхэхэ арга арадуудта олгоо.

Бүхы дэлхэйн эрхэ сүлөөдэ дуратай арадууд бүгэдөөрөө юу хүлеэгээб, мүнөө юу хүлеэжэ байнаб? Арадууд хадаа дэлхэйн хоёрдохи дайгаар хэгдэһэн шархануудые эдэгээхэ, ехэ гү, али бага арад бүхэнэй сүлөөтэйгөөр хүгжэхэ арга боломжо олгожо, хүн бүхэнэй амгалан һайнаар ажаһууха ябадалые хангажа шадаха үү и удаан сагай бата найдамтай демократическа эб найрамдал зохёохые ехээр хүсэнэ. Гитлеровскэ Германида эсэргүү дайн байлдаан соогуур өөһэдынгөө эрхэ сүлөө, бэеэ даанхай байдалые, энхэ амгалан ажаһууха эрхые шуһаа адхаруулан аршалжа абаһан „жирийн“ хүнүүд эгээ иимэ юумые мүнөө үедэ үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ.

Советскэ Союз болбол дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ фашизмда эсэргүү сүлөөлэлтын дайнай түрүү зэргэдэ ябаһандал адляар эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ демократическа арадуудай түрүү зэргэдэ ябажа байна.

Уласхоорондын хэрэгүүдэй талаар Советскэ Союзай политикань элирхэй ба тодорхой байна. Энэ хадаа арадуудай хоорондо бата бэхи ба демократическа эб найрамдал байгуулхын түлөө тэмсэлэй политика мүн, эб найрамдалда дуратай нацинуудай хани барисаае бүхы аргаар бэхижүүлхэ политика мүн.

Үнгэрэгшэ жэл хадаа фашизмые илаһанай эсэстэ дайнай һүүлээрхи байгуулалтын зорилгонуудые эб найрамдалда дуратай арадуудай шиидхэхээр ороһон жэл мүн байгаа. Дайнай байдалһаа амгалан тайбан байдалда оролго хүнгэн бэшэ хэрэг байна. Демократическа эб найрамдал байгуулха хэрэг хэдэн олон һалаа губа үүдтэй ушардаг байна.

Демократическа эб найрамдалые байгуулха замда ушардаг бэрхэшээлнүүд хаанаһаа гарнаб? Дайнай һүүлээрхи байгуулалта тушаа эб гүрэнүүдэй ондо ондо һанал бодолтой байһанай шалтагаанииинь юуб?

Дэлхэйн хоёрдохи дайн болбол фашистска блогто эсэргүү тэмсэһэн арадуудта антифашистска сүлөөлэлгын шанартай байгаа, үнэн зүб антифашистска дайн дүүрэхэдэ зүб демократическа эб найрамдал байгуулагдажа амжагдаха гэжэ хүлеэмээр байгаа. Бүхы оронуудай арадууд энээниие тон ехээр шухалашадаг ба тэрээндэ эрмэлзэдэг байха юм.

Удаан сагай бата бэхи эб найрамдал хангаха гэдэг ямар удхатайб гэбэл, агрессорые хэһээнгүй орхихо ёһогүй ба ниитын илалтын түлөө тэмсэлдэ тохёолдоһон гамталнууд тухай мартаха ёһогүй, эб найрамдал хангаха ябадал болоно. Энэ хадаа фашизмын үлэгдэлнүүдые үндэһөөрынь усадхаха ябадалда зорюулагдаһан, мүн урдань дайсан байһан гүрэнүүдтэ демократическа эмхилэлтэнүүдые бэхижүүлхэ эб найрамдал хангаха, эдэ гүрэнүүдэй бэеэ дааха эрхые хүндэлдэг ба тэдэниие экономическа доройтолдо оруулхагүй эб найрамдал хангаха гэһэн удхатай. Иимэ эб найрамдал болбол союзнигуудай сүлөөлэлгын зорилгонуудта, тэрээнһээ гадна фашизмын дарлалтаһаа хахасаһан бүхы демократическа хүгжэлгын зам да оронои арадуудай ашаг туһада таараха ёһотой.

Иимэл эб найрамдал түйлахын тулада Советскэ Союзай хүсэ шадалаа гамнадаггүйнь элитэ. Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведтэ ба һаяхан дүүрэһэн Парижскэ Амгалан тайбанай Конференци дээрэ манай гадаадын политикые эрхилэгшэдэй ябуулһан үни удаан орёо хүдэлмэри ба оролдолгонуудынь энэ хэрэгтэ зорюулагдаһан байха юм.

Бүгэдэниитын эб найрамдал бэхижүүлгүй байдалые байгуулха гэһэн али тодо энэ программа болбол онсо ехэ бэрхэшээлнүүдгүйгөөр ба арсалдаангүйгөөр бэелүүлэгдэхэ бэзэ гэжэ багсаахаар байһан юм. Үнэн дээрээ тиимэ бэшэ байшоо. Харин, эб найрамдалай энэ программа хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй, түрүүшын ээлжээндэ Англи ба США-гэй реакционно этэгээдүүдэй зүгһөө эмхидхэмэл эсэргүүсэлтэтэй ушарһан байна, эдэ этэгээдүүд англо-американска политикын гол соо ябахаар бэлэн байһанаа харуулһан зарим бага гүрэнүүдые халха болгон хэрэглэжэ, юунэ шье сэнгээр „үнэн бололдо харшаар, юунэйшье болоо һаа хамаагүйгөөр“, мөөридэ мото хабшуулхые оролдодог ба илаһан оронууд ба урдань гитлеровскэ Германиин союзнигууд байһан оронуудай хоорондо эб найрамдалай договорнуудые зохёохо хэрэгтэйхи хани барисаанда һаад ушаруулхые оролдодог байна.

Иимэ ба энээндэ түһөөгэй антидемократическа һанамжанууд, Парижска конференци дээрэ эб найрамдалай договорнуудай проектнүүдые зүбшэн хэлсэхэ үедэ, илангаяа Триестын статутые, мүн Дунайе интернационализацилха тухай асуудал хэлсэн үзэхэ үедэ гараһан байна. Эб найрамдалай договорнуудые баталха ябадалтай холбогдуулан табигдаһан экономическа хэдэ хэдэн эрилтэнүүдынь үнэн зүб ёһовой принципүүдтэ огто таарахагүй байгаа. „Адли тэгшэ арга-боломжонуудай“ принцип мэтын тон харша принцип Амгалан тайбанай Конференци дээрэ элишэлэгдэһэн байна, тус принципынь үнэндөө дайнай үедэ айхабтар ехэ хохидолдо ороһон ба шархануудаа удаан саг соо аргалха баатай болоһон бага оронуудые экономическа хүсэ ехэтэй оронуудай зүгһөө дарлаха гэжэ эрмэлзэһэн ябадал байгаа.

Фашизмын үлэгдэлнүүдые үндэһөөрынь үгы хэхэ ба дайнда хабаадаһан оронуудта демократическа гурим бэхижүүлхэ гэһэн демократическа эб найрамдалай иимэ арсашагүй принциптэ Парижска конференциин үедэ ехэхэн эсэргүүсэлтэ гараһан байна.

Иимэ ушар байдалай үндэһөөр, урдань Германиин союзнигууд байһан гүрэнүүдтэй баталха эб найрамдалай договорнуудай хэдэн олон асуудалнуудаар хангалтагай шиидхэбэринүүд түйлагдаагүй байна. Дайнай һүүлээрхи асуудалнуудые шиидхэлгэдэ өөһэдынгөө бодото эрхэнүүдэй түлөө тэмсэжэ байгаа гүрэнүүдтэ Англи ба США-гэй, тэдэнэй тала баригшадай түлөөлэгшэд дура зоригоо балалтын хүсөөр абхуулхые оролдоһон дээрэһээнь, державануудай эди тэгшэ эрхэтэй байха принцип тус конференци дээрэ хэдэнгэ эбдэгдэһэн байна.

Дайнай һүүлээрхи политикада хоёр һанал хүсэлнүүд бии байһаниие конференци харуулба. Уласхоорондын хани барисаан мүнөө үедэ ямар замаар хүгжэхэ ёһотойб гэһэн асуудалтай холбогдон энэ хоёр хүсэл һаналнууд илангаяа тодо гараһан байна.

Советскэ Союзай ябуулжа байгаа тэрэ нэгэ политикань эб найрамдалые батадхаха ба агрессиие уридшалан зайлуулхын түлөө өөрынгөө мэдэлдэ бүхы шухала зэмсэгүүдые барижа байдаг Нэгэдэмэл нацинуудай бүрин эрхэтэ уласхоорондын организаци байгуулха принципые хүсэд бүрин бэелүүлхэ гэһэн удхатай байха юм. Энэ уласхоорондын организаци хадаа муу дурадхалта Лигэ нациие дабтаһан байха ёһогүй, харин эб найрамдалые хамгаалжа шадаха ба шэнэ агрессиие уридшалан зайлуулжа шадаха хүсэтэй ба хүндэтэй организаци байха ёһотой гэһэн дээрэһээ тус принцип үндэһэлнэ.

Гитлеровскэ Германида эсэргүү дайнай гол ехэ хүндэ хүшэрые бэе дээрээ үзэжэ гараһан агууехэ державануудай энээнһээ хойшодоошье нэгэн һаналтайгаар ба үгэеэ нэгэдэнгеэр ажалаа ябуулжа байһан лэ гансахан тэрэ ушарта тиимэ уласхоорондын организаци гээшэ хүсэд ашагтай туһатай байха юм гэжэ нүхэр Сталин зааһан байгаа.

Эдэ заршамуудые хангахын тулада Советскэ Союзай ябуулжа байһан хүсэтэ оролдолго тухай баримталан хэлэһэнэй ба үшөө дахин батадхуулһанайшье хэрэггүй. Советскэ Союз болбол үни удаан сагай, бата бэхи үнэнтэ зүб демократическа эб найрамдал байгуулха хэрэгые, уласхоорондын харилсаание бэхэжүүлхэ хэрэгые үдэрһөө үдэртэ, алхам бүхэндөө аршалан хамгаалжа байна.

Мүнөө һаяхан Юнайтет Пресс агентствын директор г-н Хью Бейли гэгшын табиһан асуудалнуудта нүхэр Сталинай үгэһэн харюунууд дээрэһээ бүхы дэлхэй болбол Советскэ Союз гээшэ уласхоорондын харилсаанай хэрэгтэ али тухай ехэ удха олгодог ба Советскэ Союзай гадаадын политическэ алхам бүхэниинь энэ зорилгые хүсэлдүүлхын тулада али тухай ехээр зорюулагданхай байһыень мэдэжэ абаба.

(*Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта*)).

АГУУЕХЭ ОКТЯБРЬСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ РЕВОЛЮЦИИН 29-ДЭХИ ОЙ

1946 оной ноябриин 6-да Московско Советэй баярай засэдани дээрэ нүхэр А. А. Ждановай хэһэн элидхэл

(Түгэсхэл).

...хоорондын политикын нэгэ ...нь иимэ гэшэ.

...дэ шэглэлынь хадаа—үсэ... лэ өөһэдынгөө соностохон ...цинуудаа арсан бусажа, ...эл нацануудай организа... үндэһэ һууриие хүдэлгэжэ ...улха ба булимтаралга болон ...иин хүсэнүүдтэ харгы гарга ...гэйнөө хэмшээрхэхэгүй бай... реакционно хүсэнүүд ба ...манай шэглэл болоно.

...гүйн Советэ асуудалнуу... ...идхэхэдээ агуу ехэ держава ...й нэгэн һаналтай байха гэһэн ...н хадаа тэрэ үзэл баримта ...дай зүгһөө мүнөө илангаяа ехэ ...одо ороно. Энэ заршамда ...сэжэ мүнөө айхабтар шанга ...н ябуулагдана. Энэ кампа... зорилгонь уласхоорондын ха... ...рилсаание болон нэгэдэмэл ...удай организацини үндэһэ ...е эбдэхэ гэһэндэ байһаниинь ...одоор харагдана. Уласхоо... ...н хани харилсаанай нормаль... ...һэ һууринууд хадаа дэлхэйе ...н абахын тулада, булимта... ...ба агресси хэхын тулада сү... ...гарнуудые олохо һанаатай ...н тэдэ империалистическэ ту... ...манай түсэбүүд соо оройдо... ...одоггүйнь мэдээжэ. Тэд... ...йе эзэрхэхэмнай гэжэ дахяад ...лагшадта харгы гаргахын ту... ...манай арадууд өөрынгөө хэй... ...этэй шуһые алхаруулаа бэ... ...м. Дэлхэйе эзэрхэхэ гэһэн энэ ...шунахай үзэл ба хүсэлнүүдтэ ...үсэн тулаха гээшэ нэгэдэмэл ...үдай организацинай түйлай ...а зорилго мүн. Бата бэхи эб ...ндалда эли дала дурагүй... ...й зүгһөө уласхоорондын хани ...саание таһадуулхын тулада ...жэ байһан кампанитай ... ...дин антисоветскэ галзуу ...й шуугаан гарана. Сэрэгэй ...ическэ тагнуулнал ба тэдэ... ...ратнигүүдэй бии болохо гэжэ ...ороолдолог хэтэрһэн муухай ...оветскэ «атомно» пропаганда, ...гэ ба шэнэ дайн болохонь ...заналганууд хадаа гансал ...ниль болон тэрээнтэй нэгэ ...й хүнүүд мэтын шэнэ дайнае ...шэлтэ хэрэгтэй байнабшуу. ...антисоветскэ кампание реак... ...ю империалистическэ тушаал... ...буулна, тэдэндэ дайн гээшэ ...оруулха хэрэг, тэдэнэр бата ...демократическа эб найрам... ...зохеохо дурагүй, тиимэ байһан ...демократическа эб найрам... ...й түлөө үнэхөөрөө тэмсэгшэ ...скэ Союзда эсэргүү хандалга ...тын кампание һуужэгэхэ гэ... ...ро шараа бусалан аашална.

...нэ дайнай пропагандын үндэ... ...уридань реакционно үзэлтэнэй ...арадуудай демократическа ...эзэлгэһээ айһан ябадал байна. ...кратическа хүдэлөөнэй аван... ...болохо Советскэ Союз болбол ...кампаниин гол сагаалсань болон ...Тэрэшье сйлгосотой. Совет... ...Союз хадаа агрессиие эсэргүү, ...таралгын политикада эсэргүү... ...демократиин түлөө эгээ эрид ...ангаар тэмсэгшэ болоно.

...лэй үедэ СССР тэ эсэргүүсэн ...гагдажа байгаа хардалга гүр... ...ын кампани түсгаар ехэ далай... ...болоһыень тэмдэглэнгүй ...ын аргагүй. Тэрэ хадаа ехэ ...этэйгээр хэгдэнэ, тэрэ хадаа ...кратическа оронуудай ара... ...й дунда Советскэ Союз ...улам ехэ этигэлтэй хүндэ... ...болжо байһыень эбдэн таһал... ...ха гэһэн бодомжолготой байна. ...тэрэшэлэн Советскэ Союз ...з тэрэнэй еһо гурим тэдэшэ, ...һуудаг улад зон тэдэшэ ...үхэлгыбэ үсэд нэтэрүү... ...нэбтэрүүллэг байһаниинь ...хэрэг бэшэ ба тэ... ...е үүсхэгшэдтэ гашуудалтай ...нэгэнтэ бэшэ дуурэлэг бай... ...мүн лэ һануулангүй байһыень ...гүй. США ба Великобритани... ...н оронуудта олоншог газетэ ...болон журналнууд хамаг бүхы ...скэ юумэ тэдэшэ дайсан үзэл ...шааха, этигэхэгүй ба һэжэг ту... ...зэл делгэрүүлхээр малтажаһан ...рэй ажаһуудал ба байдал ту... ...унэн юумые багаар харуулха ...орондоһон байна. США ба ...кобританиин олон тоото газе... ...удэй нюурнуудые бүрхөөдэг ...н тухай иимэ «информацинин» ...матриаань худал үгэнүүдэй ...ар хамаг юумэнүүдые үзэһэн ...тоото буржуазна хэрэг-ябуу... ...дайшье аминиинь бүтэ... ...килһэниинь мэдээжэ. Мүнөө ...и тухай ямар нэгэ юумэ ...ын тулада нэгэ багахан гүр... ...нэгэ багахан будуулиг, нэгэ ...й убайгүй ябадалнуудые хо... ...удхахадань лэ элээн боло... ...иа. Хэтэрхэдээ СССР тухай ...информаци шухаг зүйл, харин ...хуурмаг информацинь—еһо гурим болонхой. Хэрбээ баримтанuудые хазагайруулха бэрхэтэй байгаа һаань, тэдэ баримтанууд бүри муу болодог, тэдээн тухай юрэдуугай орхигдодог байна.

Һаяхан американска газетэнүүдтэ иимэ мэдээсэл гараһан байна гэбэл США-дахи ниитын һанал болодой институт хадаа СССР-тэ партиинабэшэ хүнүүд һунгаха эрхэтэй гү гэһэн асуудалдаа тон үсөөн процент зүб харюу абаһан байна, олонхинь нэгэн гэбэл партийнабэшэ хүнүүд иимэ эрхэгүй байдаг юм гэжэ, али нэгэн гэбэл юушье гэжэ хэлэхээ мэдэнэгүйбди гэжэ харюусаһан байна. СССР-тэ ямар нэгэн шэжэние шүтэжэ болохо гү гэһэн асуудалда олонхи зониинь нэгэн гэбэл болохогүй гэжэ, али нэгэн гэбэл энэ асуудалда ямараар харюусахаа мэдэнэгүйбди гэжэ харюусаһан байна. Тиимэ хадаа юрын американец СССР тухай ямаршье информаци абадаггүй гү, али хазагайруулагдаһан ба хардаһан информаци абадаг болоно.

Тэрэшэлэн һүүлэй үедэ юрэнхыдэнь советскэ хүнүүдэй зан абари тухай, тусхайлбал ород хүнүүдэй национальна зан абари тухай асуудалаар олон «шэнжэлгэнүүд» бии болоһон байха юм, гэхэтэй хамта советскэ хүнүүдые эгээ муугаар харуулхын тулада олон тоото статьянууд соо оролдолгонуудые гамгүйгөөр гаргаһан байна. Тэрээнииень уншахадаа, ород хүнүүд эгээ түрүүр хубилшоо гээшэб гэжэ гайхахаар байдаг. Дайн байхадань манай газарта манай шуһанай адхаржа байха үедэ, манай эрэлхэг зоригые, үндэр моральна шанарые хизааргүй патриотизмые гайхан магтадаг байһан юм. Харин мүнөө, бусад арадуудтай хани барисаатай байжа уласхоорондын хэрэгтэ адли тэгшэ эрхэтэйгээр хабаадалсаха ябадалаа бэелүүлхэ хүсэлтэй байхадамнай, маниие захагүй хардажа, хараажа, гэмэржэ ба зааба... ...ришалжа эхилээд, мүн баһа маниие үнтэй багтахагүй һэжэгшэ, муу зантай гэжэ хэлэдэг болоод байна.

Манда хандаһан иимэ янзын хандалгые сэгнэжэ үзэхэдэ, өөрынгөө газарай «амтан» ба болбосоролой «фундамент» гэжэ тоолодог харин хүнүүд алдзэргэ аягүй муухай, культурна бэшэ ябадалда орологые гайхангүй аргагүй байна. Энээн дээрэһээ харахада, реакциин хүсэнүүдые илажа, прогресс ба эрхэ сүлөөгэй хүсэнүүдтэ илалта олгоһон үнгэрэгшэ дайн болбол арадуудта элы шэнээн ехэ гашуудал ба зоболон асарһан замые, арадуудай хоорондо харшалалдаа ба этигэлсэхэгүй ябадалнуудые гаргаһан замые дабтахаяа һэдэдэг хүнүүдые ямаршье юумэндэ һургаагүй гээшэ.

Г-н Уоллес һаяхан хэлэһэн үгэнүүдэйнгээ нэгэн соо иигэжэ мэдүүлһэн байна гэбэл, «Правда» газетэдэ США тухай бэшэһэн нэгэ дюйм шүүмжэлэлэй харюуда американска хэблэл адагынь мянга дюйм антисоветскэ шүүмжэлэл хэблэдэг байна. Г. Уоллесэй энэ мэдүүлгые буруу гэжэ болошогүй ха.

Бата бэхи эб найрамдалда эсэргүүсэгшэдэй зүгһөө найдалгүйн ба һанаа зобориин эды ехэ зүйлнүүдые оруулжа байгаа уласхоорондын энэ түүхэтэй эрхэ байдалда нүхэр Сталинай һанаа амгалан, этигэл найдабаритай ба мэргэн голос илангаяа ехэ хүсэтэйгээр дуулдаһан байна. Түс голос болбол Сталинай үгэ бүхэнэй сэнгые мэдэдэг, эб найрамдал ба аюулгүй байдалай түлөө эрмэлзэжэ байгаа бүхы хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ согтой баяр ба этигэл найдабари оруулһан байна. **(Нэрьемэ альга ташалганууд).**

Нүхэр Сталин болбол «шэнэ дайнай» аюул тухай шууяа татагшадта еһотой шанга харюу үгэһэн ба энэ кампаниин гүрдэлгэтэ-аралжаата шанарые элишэлэн, «шэнэ дайнай» бодото аюул үгы байһаниие харуулһан байна.

Тэрээгээрээ «шэнэ дайнай» аюул тухай гүрдэлгэ ба аралжаа наймаагаар Советскэ Союзые айлгажа болохогүй гэжэ нүхэр Сталин харуулба.

Манай агуу ехэ революциин 29-дэхи ойн баярые тэмдэглэхэ гэжэ манай эндэ суглараад байһан энэ үедэ Нью-Йорк дээрэ Нэгэдэмэл нацануудай организациин Генеральна Ассамблейн засэдани дээрэ советскэ гүрэниие түлөөлжэ байгаа манай нүхэд уласхоорондын хани барисаанай журамые ба эб найрамдалай хэрэгые бата шангаар эршалжа байна. Зэр зэбсэгые бүгэдэ ниитэ дээрэ хорооно тухай, атомна энергиие сэрэгэй зорилгоор бүтээн гаргаха ба хэрэглэхэ ябадалые хорихо тухай Советскэ делегациин зүгһөө нүхэр Молотовой оруулһан дурадхал болбол амгалан тайбан байдалые хангаха хэрэгтэ Советскэ Союзай оруулһан тон ехэ шэнэ оруулалта мүн болохо ба бүхы дэлхэйн прогрессивнэ хүнүүдэй дура сэдьхэл бэедээ татажа, тэдэнэй дэмжэлгэ абажа байна. Советскэ Союз болбол бата бэхи демократическа эб найрамдал ба уласхоорондын бодото хани барисаанай түлөө тэмсэлдэ үүсхэлшэ болон бүхы дэлхэйн нюур дээрэ дахин дахин гаража байна. Бүгэдэ ниитын бата бэхи эб найрамдал ба аюулгүй байдалые тогтоохо хэрэгтэ ямаршье хүсэнүүдэй эсэргүүсэжэ байбашье һаань энэ хэрэг хадаа һүүлэй һүүлдэ амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ байна гэжэ бидэнэр этигэнэбди. Эб найрамдалай аша туһын түлөө оролдожо байгаа хүсэнүүд үдэр ерэхэ бүри ургадаг ба бата бэхи үндэһэ һуури дээрэ тушэглэгдэһээнь манай энэ этигэл найдабари гарана. Эдэ хүсэнүүд улам бүри эмхитэй ба шадал ехэтэй боложо байна. Бата бэхи демократическа эб найрамдалай түлөө ба арадуудай коллективнэ аюулгүйн түлөө өөрынгөө тэмсэлдэ Советскэ Союз ори гансаараа бэшэ юм. Советскэ Союзай эб найрамдалай политикые хилын саана олон миллион хүнүүд дэмжэглэжэ байдаг. «Дэлхэйн арадууд болбол дайнай гарза хохидолой дахин гарахыень хүсэнэгүй. Тэдэнэр эб найрамдалые ба аюулгүй байдалые батажуулхын түлөө үсэд шангаар тэмсэжэ байна»,— гэжэ нүхэр Сталин хэлэдэг байна.

Үзэгдөө дуулдаагүй дайнай ушаруулһан гарза хохидол ба һандараал доһолгоонууд, гитлеровскэ Германи ба империалистическэ Японие илаһан илалтанууд болбол бүхы дэлхэй дээрэ шэнэ политическэ эрхэ байдал бии болгоһон, олон түмэн арадуудые доһолгон болхооһон, тэдэнэй политическэ эдибхиие өөдэнь үргэһэн ба бүхы оронуудта демократиин хүгжэлтэдэ хүсэ ехэтэй түлхисэ үгэһэн байна. Демократиин хүсэн олошорон арбижаһан ба харин тиихэдэнь реакциин хүсэн хайшаншье гэжэ өөрынгөө позици дээрэ тогтохые, арадуудай демократическэ хүгжэлтэдэ һаад хэхые оролдобошье, бүураһан байна. Ахадуу болохо славянска оронуудта—Югославида, Чехословакида, Польшодо демократиин гайхамшагта илалтанууд тухай һанаад ерэбэл эли тодо болоно. Эдэ оронуудта гитлеровскэ фашистска дарлалтатай тэмсэһэн агуу ехэ нангин тэмсэл соо хатуужаһан ба арадуудай улаан шуһаар дайшалан абтаһан шэнэ еһого демократи һалбаран бадаржа байна. Эдэ оронуудай арадууд болбол өөрынгөө гүрэнүүдэй хуби заяае өөрынгөө гарта абажа, демократическа гурим тогтоогоод, реакциин хүсэндэ эсэргүү, шэнэ дай үүсхэгшэдтэ эсэргүү эдибхитэй тэмсэл ябуулжа байна.

Үсэгэлдэр Германиин сателлидууд байһан—Италида, Болгарида Румыниида, **Венгридэ, Финляндида** демократиин үзэгдөөгүй ехэ хүгжэлтэ арад ниитын эдибхи урган гаража байна. Тон һаяхан бидэнэр Болгарида Эсэгэ оронэй фронтын илаһан тон ехэ илалтые хараабди, энэнь тайнай һүүлдэхи Европодо демократическа хүсэнүүдэй бэхижэжэ байһанай шэнэ гэршэнь болоно.

Англида консерваторнуудай диилдэжэ, лейбористнуудай илаһан ябадал ба мүн Францида реакционернүүдэй диилдэжэ, зүүн партинуудай блогой илаһан ябадал болбол эдэ оронуудай зүүн тээшээ эрьеһэн ехэхэн эрьелтэ мүн байһаниие баһа мартаха хэрэггүй.

Һүүл дээрэ ханайншье мэдэхээр эрхэ сүлөө ба демократическа хүгжэлтэ тээшэ эрмэлзэлгэ мүнөө үедэ национальна сүлөөтэ хүгжэлтые түйлажа байгаа колониальна ба бусадай мэдэлдэ байһан оронуудай арадуудай дунда дэлгэрээн байна.

Бүхы оронуудта эб найрамдалай хэрэгые хамгаалхын түлөө хэдэн миллион тоото ажалшан арадууд эмхидэжэ байна. Хүдэлмэришэдэй уласхоорондын хани барисаанай эдибхитэй политикые ябуулжа байгаа профсоюзуудай бүхы дэлхэйн федерациин удхашанар тухай, эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин ба демократическа залуушуулай бүхэ дэлхэйн федерациин хүсэ ехэтэй боложо байһан тухай бии хэлэнэб. Демократическа оронуудай хоорондо культурна харилсаанууд ургажа ба бэхижэжэ байна.

Демократиин хүсэнүүд ургажа байна, энээндэ эб найрамдалай хэрэг илажа гарахынь бата найдабари бии байха юм. **(Нэрьемэ альга ташалганууд).**

Нүхэдүүд! Дайнай һүүлдэхи түрүүшын жэл болбол хүлеэгдэһэн еһоор ехэхэн бэрхэшээлтэй жэл мүн байгаа. Советскэ гүрэн болбол 4 жэлһээ үлүү үргэлжэлһэн хүндэ хүшэр дайнай хойшолонгуудые дабажа гараха баатай болоһон юм. Советскэ хүнүүдэй оролдолго өөрынгөө үрэнүүдые үгөө гэжэ хэлэхэдэ болоно. Эб найрамдалта байгуулалтын хэрэг амжалтатайгаар хүгжэжэ байна. Манай орон болбол ажахы ба культурын бүхы һалбаринуудые хурдан түргэн һэргээн бодхоохо ба хүсэ ехэтэйгээр хүгжөөн үргэхэ замда бата бэхеэр ба найдамтайгаар ороо гэжэ түнөө бидэнэр хэлэжэ шадаха байнабди. Бусад оронуудтай харилсаа холбоонойнгоо талаар Советскэ Союз болбол үнэнтэ зүб демократическа эб найрамдалай түлөө тэмсэһэн өөрынгөө эсэс хүртэрхи тэмсэлээ, бага арадуудай ашаг туһые үсэд шангаар эршалжа байһанлараа өөрынгөө уласхоорондын позициие бүри ехээр бэхижүүлһэн ба арадуудай хоорондохи эб найрамдалай хани хүршын холбооне һайжаруулха хэрэгтэ ехэхэн нэмэлтэ оруулһан байна.

Бидэнэр болбол советскэ гүрэнэйгөө шэнэ, гушадахи жэлдэ орожо байнабди. Үнгэрэгшэ жэлнүүд соо советскэ гүрэн болбол хоер ехэ шуһатэ адхаралгата, вүйдхэл хоороролгото дайнуудые дабажа гараба. Эдэ дайнууд болбол советскэ гүрэнэй бии байһан бүхы үе сагай дүрбэнэй нэгэн хубиие шахуу эзэлһэн байна. Дайнай ушаруулһан гарза хохидолые бүглэхын түлөө ехэхэн хүсэлэл оролдолго хэрэгтэй байһаниие анхаралдаа абаад, манай гүрэн энхэ амгалан зохеон байгуулгын хүдэлмэри хэхэдээ хэды шэнээн бага сагтай байһаниинь хүн бүхэн ойлгожо шадаха байна. Хэрбээ манай орон энэ түүхэтэ охорхон болзор соо хоер дайнда—интервентнүүдтэй тэмсэһэн дайнда ба дэлхэйн хоердохи дайнда илагша боложо гараһан ба хүсэ ехэтэй социалистическэ ажаүйлэлбэриие, үндэр хүгжэлтэтэй социалистическэ хүдөө ажахые байгуулжа амжаад, арад ниитын культурна хэмжээе ба энхэ амгалан байдалые ехэхэнээр дээшэнь үргэжэ шадаа хадаа энэ болбол советскэ байгуулалтын ажа амидаралай барагдашагүй хүсэн тухай, Агуу ехэ Октябрьска социалистическэ революци хэхэдээ манай арадай тэмсэһэн тэдэ хэрэгэй илагдашагүй байһан тухай гэршэлжэ үгэнэ. **(Нэрьемэ альга ташалганууд).**

Советскэ Арад мандаха болтогой!

Манай хүсэн түгэс Эхэ орон—Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз мандаха болтогой!

Алдарта большевистскэ парти мандаха болтогой!

Советскэ правительство мандаха болтогой!

Советскэ Эхэ орониие шэнэ амжалтанууд тээшэ, манай орондо коммунизмын дүүрэн илалта тээшэ маниие урагшань хүтэлжэ байгаа манай вождь нүхэр Сталин мандаха болтогой!

(Нүхэр Сталинай хүндэлэлтэ зал соо нэрьемэ оваци болоно. Бултадаа хүл дээрээ бодоно).

ССР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Министрын

ПРИКАЗ

1946 оной ноябриин 7. № 55 г. Москва.

Нүхэд солдадууд ба матросууд, сержантнууд ба старшинанууд! Нүхэд офицернууд, генералнууд ба адмиралнууд!

Мүнөөдэр советскэ арад ба тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдынь Агуу ехэ Октябрьска Социалистическэ революциин 29-дэхи ойе һайндэрлэжэ байна.

Советскэ арад болбол Агуу ехэ Октябрьска Социалистическэ революциин 29-дэхи ойе шэнэ табанжэлэй зорилгонуудые бэелүүлжэ байһан энхэ амгалан сагай эршэтэй шанга ажал хэжэ байһан байдалда угтана. Үйлэдбэриин түсэбүүдые болзорһоонь түрүүн дүүргэхын түлөө хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөн, таряа бэлэдхэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө таряашадай патриотическа хүдэлөөн, советскэ интеллигенциин зоригтой шанга ажал хадаа манай арад дайнай болоһон жэлнүүдтэл адляар гүрэнэйнгөө ашаг туһые гүнзэгыгөөр ойлгожо, Эхэ оронойнгоо үмэнэ үүргэ уялгануудаа мэдэржэ ба өөрынгөө Эсэгэ ороной хүсэ шадалые бүхэжүүлхын тулада бүхы хүсэеэ үгэжэ байһыень гэршэлнэ.

Советскэ хүнүүд хадаа ажаүйлэдбэриин ба хүдөө ажалай сэрэгэй урда тээхи хэмжээе богонихон болзор соо һэргээн бодхоохоһоо гадна, мүн арадай ажахыа бүхы һалбаринуудай шэнэ хүсэтэ дэбжэлтые хангахын, дайн сэрэгэй һандаралга хэһэн хойшолонгууд ба ороной зарим газар нютагуудта ургаса муу байһан дээрэһээ тохеолдоһон сагай зуурын бэрхэшээлнүүдые дабахын, ерэхэ жэлдэ үндэр ехэ ургаса абажа тэдээгээр өөһэдынгөө материальна аргаһуудалые һайжаруулхын түлөө тэмсэжэ байна гээшэ.

Агуу ехэ советскэ арадай баатарлиг хүсэн, манай ниитын ба гүрэнэй байгуулалтын үлүү ехэ һайн байһан ушар хадаа элэ бүхы зорилгонууд амжалтатайгаар шиидхэгдэхэ юм гэһэн хүсэд этигэл найдабари түрүүлнэ.

Ленин ба Сталинай байгуулһан советскэ байгуулалта гээшэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай болоһон жэлнүүдтэ өөрынгөө эбдэршэгүй ехэ хүсэ шадал ба капитализмын байгуулалтаһаа булюу байһанаа угаа эли тодоор харуулаа. Фашизмые үн бута сохихо хэрэгтэ өөрынгөө агуу ехэ түүхэтэ үүргые дүүргээд байхадаа, Советскэ Союз мүнөө үедэ бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи демократическа эб найрамдал байгуулхын түлөө, арадуудай аюулгүй ба оронуудай хоорондоо үнэн сэхэ хани барисаатай байхынь түлөө эрид шууд тэмсэжэ байна. Советскэ гүрэнэй эб найрамдалда дуратай гадаадын политикые хамаг бүхы арадууд һайшаажа ба дэмжэжэ угтана, юундэб гэхэдэ, тэрэ политика тэдэнэй өөһэдынь ажа амидаралайнь ашаг туһые харюулна. Уласхоорондын реакциин ба эб найрамдалда дурагүйшүүлэй эсэргүүсэлтэ хэжэ байгаашье һаань, үнэнтэ зүб, демократическа эб найрамдал гээшэ хангагдаха юм гэжэ найдахада болоно.

Дайлан олоһон эб найрамдал ба манай арадай зохеон байгуулха ажалые һэрэмжэтэй херхоор сахиха. Советскэ Союзай гүрэн түрын ашаг туһые найдамтайгаар хангаха гэһэн зорилго ССР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ даалгагданхай. Энэ хүндэтэ зорилгые дүүргэхэ ябадал хадаа өөрынгөө сэрэгэй уялгые ойлгохые, сэрэгэйнгээ албые тон һайнаар хэхые болон өөһэдынгөө сэрэгэй ба политическэ эрдэмые таһаралтагүй нарижуулан һайжаруулхые бүхы советскэ сэрэгшүүдһээ эринэ.

Мүнөө үедэ дайнай аюул сэхэ тохеолдоогүй байһан ушар хадаа бидэнэй зэргэдэ һанаа амар ба оһол назагай байха ябадалые түрүүлхэ еһогүй. Советскэ Армиин ба Уһан-Сэрэгэй Флодой саг үргэлжэ дайшалхы бэлэн байлга гээшэ манай Эхэ ороной аюулгүй байдалай ба бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдалай дүхэм нүхэсэл мүн.

Манай Хуурай газарай сэрэгүүдэй, Авиациин ба Уһан-Сэрэгэй Флодой личнэ состав болбол Эсэгэ ороноо хамгаалгын—агуу ехэ дайнай дайшалхы дүй дүршэлые; сэрэгэй наука ба техникын шэнэ туйлалтануудые эсэшэ сусашагүйгөөр шудалха ба тэдэниие дайшалхы һуралсалдаа шаламараар хэрэглэхэ уялгатай. Бүхы сэрэгэй алба хэгшэд бүгэдөөрөө сэрэгэй хэрэгтэ хатуу зоригтойгоор һуралсаха, сэрэгэй жаяг заршам ба эмхитэй байлгые али болохоор бүхэжүүлхэ, Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ажабайдалай эбдэршэгүй хуули болохо уставнуудые сахиха ёһотой.

Командирнууд ба политхүдэлмэрилэгшэд болбол өөһэдынгөө мэдэлдэ байгшадые сэрэгэй талаар һурган хүмүүжүүлхэ, тэдэндэ дайшалхы советскэ һүр һүлдэ, сэрэгэйнгээ үүргые ойлгохо мэдэрэл, сэрэгэй хэрэгтэ дурлаха ябадал бии болгохо тухай ехэхэн анхарал хандуулха ёһотой. Өөрөө һурадаггүй, өөрынгөө мэдэлдэ байгшадые һургадаггүй ба хүмүүжүүлдэггүй тиимэ генерал гү, али адмирал, офицер, старшина гү, али сержант хадаа өөрынгөө үүргые дүүргэнэгүй гээшэ.

Энхэ амгалан сагта дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлээ нарижуулан һайжаруулха тухай хэгдэһэн эршэмтэй шанга ажал хадаа айхабтар ехээр ашаяа харюулха байһыень бүхы советскэ сэрэгшүүд һанаха зэргэтэй.

Манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй өөһэдынгөө үмэнэ табигдаад байһан зорилгонуудые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байһандань һэжэглэхэгүйдэ болоно.

Нүхэд солдадууд ба матросууд, сэржантнууд ба старшинанууд! Нүхэд офицернууд, генералнууд ба адмиралнууд!

Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зэргэһээ табигдаһан сэрэгшүүд!

Агуу ехэ Октябрьска Социалистическэ революциин 29-дэхи ойгой дашарамдуулан Таанарые амаршална!

Бүгэдэ арадай һайндэрые тэмдэглэхын тулада захирхамни хадаа:

Мүнөөдэр, ноябриин 7-до, манай Эхэ ороной столица—Москвада, союзна республикануудай столицануудта, мүн тэрэшэлэн Калининградта, Львовто, Хабаровскда, Владивостокто, Порт-Артурта ба Герой-городууд: Ленинградта, Сталинградта, Севастопольдо ба Одессэдэ хори дахин артеллериин буудалга хэжэ, салют-мэндэ хүргэхэ.

Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Манай алдарта Коммунистическэ партии мандаха болтогой!

Манай баатарлиг арад мандаха болтогой!

Хүсэн түгэс Советскэ Эхэ оромнай мандаха болтогой!

Агуу ехэ Сталин мандаха болтогой!

ССР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Министрын орлогшо,
Армиин Генерал Н. БУЛГАНИН.

АГУУЕХЭ ҺАЙНДЭРТЭ АЖАЛАЙ БЭЛЭГ

Улан-Удын мебельнэ фабрика шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлэй үйлэдбэриин түсэб үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Октябрьска Социалистическэ революциин 29-дэхи ойдо ажалай бэлэг болгон түсэбһөө гадуур 22 мянган түхэригэй продукциие үйлэдбэрилэн гаргаба.

Нүхэд Борисова ба Шильникова гэгшэдэй хүтэлбэрилжэ байһан комсомольско-залуушуулай бригаданууд октябриингаа даалгабариие 150—150 процент дүүргэжэ стахановска ажалаараа онсо илгарбад.

Түрүү заводой амжалта

Республика соогоо эрхимлэжэ ябаһан «Метровес» заводой коллектив болбол Агууехэ Октябрьска революциин һайндэрые эрхим бэлэгтэйгээр угтажа ерэбэ.

Тус завод хадаа энэ оной октябрь һарын үйлэдбэриин түсэбые 180 процент гүйсэдхэһэн ба жэлэйнгээ үйлэдбэриин программые 1946 оной ноябриин 1-дэ 100 процент гүйсэдхэбэ.

Мүнөө заводой бүхы хүдэлмэришэд түйлаһан амжалтаяа саашаданиинь бэхижүүлхын түлөө социалистическэ мүрысөө өөһэд дундаа үргэнөөр дэлгэрүүлнэ.

И. Очиров.

Загаһашадай түрүү бригаданууд

Загаһанай ажаүйлэдбэриин предприятинуудай дунда дэлгэрһэн Октябрьска социалистическэ революциин XXIX ойн урда тээхи мүрысөөндэ Хойто-Байгалай загаһанай комбинадай коллектив оролсожо, ажалай эрхим һайн амжалтануудые түйлаа гэжэ манай корреспондент мэдээсэнэ.

Комбинадай загаһашад байгша оной октябрь һара соо 3.900 центнер загаһа бариха ба болбосоруулха түсэбтэй байһан аад, 5.800 центнер барижа гүрэндөө тушаагаа.

Нүхэр Латкин гэгшын бригада 390 центнер загаһа бариха түсэбтэй байһан аад, 653 центнер бариба.

Тиихэдэ, Егоров, Кузенко гэгшэдэй хүтэлбэридэг бригаданууд һарынгаа даалгабариие 180-һаа 210 процент хүртэр дүүргэжэ, мүн түрүү бригаданuудай тоодо ябалсана.

Сэлэнгын уһанзамайхидай амжалтанууд

Байкало-Сэлэнгын пароходствын уһанзамайхидай дунда дэлгэрһэн Октябрьска революциин 29-дэхи жэлэй ойн урда тээхи мүрысөөндэ пароходуудай команданууд жэшээтэ һайн амжалтануудые түйлаа.

«Бурят-Монгол», «Ударник», «Пограничник» пароходуудай команданууд энэ мүрысөө үүсхэһэн байгаа. Мүрысөө үүсхэһэн пароходуудай командын дунда «Бурят-Монгол» пароход навигациин ашаа тээлгын ба шэрэлгын түсэбые октябриин түрүүшын хахад соо дүүргэжэ, түрүү һуури эзэлбэ. Октябрь һара соо «Пограничник», «Чгадаев», «Ударник» пароходуудай команданууд жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ.

Агууехэ Октябрьска революциин һайндэрэй урда тээхи мүрысөөндэ эдибхитэйгээр ба эмхитэйгээр оролсожо, эршэмтэйгээр хүдэлмэрилһэн Байкало-Сэлэнгын пароходствын пароходуудай команданууд ашаа зөөлгын жэлэй түсэбые урилшалан октябриин 25-ай үдэр 130 процент дүүргэһэн байгаа.

Ажалай жэшээтэ һайн амжалта түйлалгада түрүү үүсхэлые эхилһэн «Бурят-Монгол», «Ударник», «Пограничник» пароходуудай команданууд түсэбһөө гадуур хэдэн зуун тонно ашаа шэрэжэ, Агууехэ Октябрьска революциин һайндэрые угтаба.

К. Балдаев.

Абаһан уялгаа амжалтатайгаар дүүргэбэ

Түмэрзамай Улан-Удын станциин хүдэлмэришэн нүхэр Савченко гэгшэ байгша оной августын 27-да жэлэйнгээ нормые 125 процент гүйсэдхэһэн байна. Тиигээд Октябрьска революциин 29-дэхи жэлэй ойн үдэр хүртэр 3 һарын нормо дүүргэхэб гэһэн уялга абаһан байгаа. Нүхэр Савченко болбол абаһан уялгаа амжалтатайгаар дүүргэбэ.

А. Д. Мотыгин.

Литературна булан

Цокто НОМТОЕВ

СССР—Эхэ оромнай

Хорин юһэ дүүрэн жэл соо мандаяш.
Коммуни мын үнэн шатаар ходо ябааш.
Үйтай бүдүүлиг урдын байдалы илааш.
Жаргалтай сэнгэлиг шэнэ һуудал асараш.
Ленин—Сталинай алтан һургаалаар мандаһан,
Түүхэтэ түсэбүүдээрээ лаб бата алхалһан,
Харша дайсадаа хамха бута сохиһон,
Хамагһаа нангин СССР—Эхэ оромнай.
Арад зоншни ахадуугай инаг холбоотойл.
Алтан түүхэшни илалтын ехэ габьятайл.
Хүгжэлхэ түсэбшни хүн бүхэндөө тодорхойл.
Бүтээһэн бүхэншни булта зондоо хайратайл.

Үргэн замаараа бадаран үргэн ябаһан,
Үнэн заабаряар үнэржэн мүнхэжэн байһан,
Агууехэ хүсөөрөө алдаршан тобойн шалгарһан,
Ашата суута СССР—Эхэ оромнай.
Түүхэтэ ойгыш найралан тэмдэглэн байхадаа,
Хүгжэлтэ ажалаа шалгаан харан үзэхэдөө,
Үрин нюдеөрөө улаан тугаа харахадаа,
Һонор шэхээрээ уряа юрөөл дуулахадаа
Коммунизмда орохо хуби заяа дэбтэнэбди,
Сталин багшалаа ута наһа хүсэнэбди.
Эрхимээр ажаллаха нэгэ һанал а хэлэнэбди,
Эхэ ороноо э хэрэн магтан дуралнабди.

Цэдэн ГАЛСАНОВ

Эрэлхэг гурбанай тухай баллада

1.

Байлдаанда шалгарһан үхэр буу.
Биднэр гурбан би—эрэлхэг буушан.
Нэгэмнай—Уралай кузнец,
Нүгөөдэмнай—талын шуран адуушан,
Гурбадахимнай—тайгын ангуушан,—
Гурбабди биднэр—эрэлхэг буушан.

2.

—Баруун тээшэнь галаар нэрьегты!—
Батарейн командир приказ буулгаа һэн.
—Алхамш гэдэргээ бү боло ты!—
Ахалагша нэгэмнай мантаа дуулгаа һэн.
Нэ ымнай алаа һаань хоер үлэхэ,
Нэгэ алхамшье хойшоо болохогүй!
Хоерымнай алаа һаань нэгэн байха,
Хойшо алхамшье сухаряан байхагүй!
Бэлэмди албаяа сэхэр ябуу хаар,
Биднэр гурбабди—эрэлхэг буушан.
Нэгэмнай—Уралай кузнец,
Нүгөөдэмнай—талын шуран адуушан,
Гурбадахимнай—мэргэн ангуушан,—
Гурбабди биднэр—эрэлхэг буушан.
Дайсанай танкинууд хүрьеэ,
Дабхар добхараар һуоарин ерэбэ.
Олон галаар турья-тарьяһаар
Ойромнай шахуу хүрэжэ ерэбэ.
—Һүүлшын һомон хүртэр со икo!—
Һүрэй агнуушын абяан суу ялгана.
Хара утаа газагатуулжа
Хас тамгатанууд хамхаран шатана,
Сэхэ шагаажа буу анябди,
Сүлөөгүй, баатарлигаар шууд хүдэлнэбди.
Сабиргайнгаа шуһа шобтород
Сомсадаа аршана шуран адуушан.
Госпиталь гэнэгүйбди, хэмгүй.
Гурбуулаабди биднэр—омог буушан.
Нэгэмнай—Уралай кузнец,
Нүгөөдэмнай—талын шуран адуушан,
Гурбадахимнай—мэргэн ангуушан.—
Гурбабли биднэр—эрэлхэг буушан.
Дээгүүрнай самолет алиба,
Дэгнүүл бомбо хаян шидэн алиба.
Эльһэ шорой урбуулан түнхеэд
Эндэ тэһэрбэ тонны нэгэ бомбо.
Галаа улам шанга болгожо,
Гурбуулаабди биднэр—омог буушан.
Хатуу шанга манай кузнец
Харбагты,—гэнэ шуран адуушан,
Хулуудахагүйбди,—гэнэ мэргэн ангуушан.
Хамаагүй. Гурбуулаабди—дорюун буушан.

3.

Магтаалда хүртэһэн үхэр буу
Маньчжуриин талада уурхай зэһана,
Сэдьхэлдэа шангэһэн шэнэ дуу
Сээжэндээ домог олон май айхин тагана.
Шагхаяа бооһон хоер буушан
Шалал тэнхээгээ алтан гэхээр аа гү?!
Амарха гэнэ гүт? Сүлөөгүй
Алибди биднэр—дорюун дуушан.
Алтан Одотой омог кузнец
Алдар ордентой дорюун адуушан,
Гвардиин сержант—мэргэн ангуушан—
Гурбабди биднэр—эрэлхэг буушан.
Хинган уулаа дабаан гаржа,
Хяра дээрэ тогтонгүй ябабди,
Хара японгониие шууд даража
Хабаяа дахин эршэлэн ябабди.
„Дулоон ороной" дуу дангасдые
Доло сохижо дуулажа хаябди.
Һорьбо шархын элэгэхые
Һуужа хүлеэжэ, амаржа бэйгүй
Халуун ажалай хяһа дээрэ
Хам оролсообди бидэ гурбан буушан.
Нэгэмнай—Уралай кузнец,
Нүгөөдэмнай—талын шуран адуушан,
Гурбадахимнай—тайгын ангуушан,—
Гурбабди биднэр—ажалшан буушан.

Хоца НАМСАРАЕВ

СЭСЭН МЭРГЭН БАГШАТАЙБ

СССР ороной хүбүүн би
Сэдьхэл һанаа омогтойб,
Сэсэн мэргэн багшатайб,
Сэсэг намаа дайдатайб.
Байгал номин далайдам
Балшаг бүртаг байдаггүй,
Бархан, Саяан уулададам
Бала тооһон буудаггүй.
Һайхан совет дайдаяа
Һанан дурдан дуулахадам
Һанаа зүрхэм долгилдог,
Дуулим номхон агаартам
Дорьбоо суурьяан зэдэлдэг.
Түмэн түмэр трактор
Түбиин хүрьһэ халаадаг,
Түрүү баатар ажалшад
Түсэб хүсөө үлүүлдэг.
Арбай зузаан таряагаар
Ажалай габьяа байгуулдаг,
Олон хушуун малнуудаар
Омог сууртаа дуулдадаг,
Эрхэ сүлөө түгэлдэр,
Эрдэм бэлиг гайхамшаг.
Иимэ байдалаа хүндэлнэм.
Зуугаад мянгаад жэлнүүд соо
Зоболон хэзээш үзэхэгүй
Золтой зоной баярнууд
Зосоом ходо толордог.
Хэнэй зааһан харгыгаар,
Хэнэй хэһэн илалтаар
Агуу ехэ амжалтын
Аша габьяа байһыень
Ерээдүй үенүүдэй
Ерэхэ алтан галабуудта
Мүнхэ зориг болохыень
Мүнөө дэлхэй баталдаг.

Цырен РЫГЗЕНОВ

Октябриин одон

Арбан долооной
Алтан наран бадаржа.
Революциин долгин
Эршэ түгэс эбхэрбэ
Баяр сүлөө золгожо,
Байдалай ядаралые
Баян жаргал һэлгэбэ
Газар дайдын
Ган хооһон нюрууе
Гайхамшаг һаруул
Галаб һэльбэн шэнэлбэ.
Зоной байдал
Золой одоор бадаржа,
Ажалай габьяа
Арсалан хабаар суурхаба
Хүсэтэ эритын
Хатуу дорьбоон зэдэлжэ,
Хариин дайсадые
Халуун галаар һүнөөбэ.
Холын замые
Ленинэй һургаал толотуулжа,
Коммунизм тээшэ
Сталин маниие хүтэлнэ.

Табанжэлэй дуун

Аба оронойм хүсые
Алмаз, атомаар шэмэглэхэ
Арад зоной ажабайдал
Алта мүнгөөр зохеохо
Табанжэлэй түсэбые
Хоног бүринь дүүргэе!
Табанжэлэй түсэбые
Хонгео дуугаар үргэе!

* * *

Орео оньһото машина
Олон мянгаар ябуулха,
Уулын оеорһоо уудалжа
Үнэтэ булад гаргуулха
Табанжэлэй түсэбые
Хоног бүринь дүүргэе!
Табанжэлэй түсэбые
Хонгео дуугаар үргэе!

* * *

Айл бүхэнэй байшанда
Алтан гэрэл түгөөхэ,
Адууһа малай һүрэгые
Атар таргаар хүгжөөхэ
Табанжэлэй түсэбые
Хоног бүринь дүүргэе!
Табанжэлэй түсэбые
Хонгео дуугаар үргэе!
Бурят-Монголойм хүсые
Булад хатуу болгое,
Барач зоной ажаһуудал
Баян һайханаар зохеое.

АЖАЛАЙ ИЛАЛТЫН СИМФОНИ

Агууехэ Сталинска табанжэлэй түрүүшын он . . .

Хоердохи зарлалай Верховно Соведэй түрүүшын сессиин алтан үүдэнһээ тунхаг болон гараһан шэнэ Сталинска табанжэл болбол советскэ арад зоной зүрхэн дээрэ баярай дээжэ, омогой шэмэг, ажалай зориг болон бадарһан байна.

Дүрбэ-табан жэл соо үргэлжэлһэн дэлхэйн хоердохи дайн манай амгалан тайбан Эхэ ороной зарим хубиие айхабтар ехээр һандаргаһан байха юм. Немецко-фашистска хара золигууд хэдэн мянгаад һуурин газарнуудыемнай һүйдхэһэн, ажана амгалан һууһан арад зониемнай үбгэд хүгшэд, үхи хүбүүд илгаагүйгөөр, юлон мянгаадаарынь хюдаһан юм.

Хүсэн түгэс Советскэ Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда өөһэдынгөө уялгые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, советскэ газар уһаяа дайсанһаа сүм сэбэрлэжэд, фашистска дарлалта доро еолон гэншэн байһан Европын арадуудые сүлөөлһэн байна.

Олонациональна советскэ арадууд зохеохы һайхан амгалан ажалдаа орожо, дайн сэрэгээр ушаруулагдаһан һорьбо шархануудаа түргэнөөр эдэгээхын хойноһоо хамсыгаа шуужа оробо.

Дайнай һүүлдэхи түрүүшын. шэнэ Сталинска табанжэлэй гол зорилгонь юум бэ гэхэдэ, дайн сэрэгээр һандаргагдаһан арадай ажахые үтэр түргэн һэргээн бодхоохо ба социализмһаа коммунизмда дам дамаар шэлжэн орохо зам дээрэ ажахыгаа улам саашань хүгжүүлхэ ябадал болоно. Энэ агууехэ зорилгые дүүргэхын хойноһоо советскэ ороной бүхы хүдэлмэришэд, таряашад, интеллигенци үзэгдөөгүй ехэ эдибхи зоригтойгоор хам оробо.

1946 он болбол дүрбэдэхи табанжэлэй түрүүшын суута жэл боложо түүхэдэ ороо. Бүхы советскэ газар нютагуудта бүхы советскэ хүнүүдэй суута ажал сууряа татана! Газар дэлхэйе зэдэлгэнэ! Ган булад балтын дуун, алтан шаргал таряанай дуун, арюухан сэбэрхэн һаалишадай дуун, уранһайханай ажалшадай дуун—эдэ бүгэдэ хамтаржа, дэлхэй дээрэхи эгээл демократическа оркестрэй наадаһан Ажалай Илалтын симфони болон зэдэлнэ!

Агууехэ Ажалай—алдарта табанжэлэй симфони манай Бурят-Монголой үргэн уужам, үндэр набтар газарнуудаар—хаа хаанагүй ханхинан дуулдана. Энэ дууе Саяан уулын хормойдохи Холтосоной үнэтэ шухаг шулуу малтагшад дуулалсана. Буряадай түрүүшын гигант—паровозо-бүтээлгын заводой станогуудай эршэ хүсэн энэ дуунай аялгатай ниилэнэ. Табанжэлэй шэнэ дууе республикын эрхим тракторист Цырен Дамбаев дуулана, хойноһоонь эрхим һаалиша Аюшеева аялга залгана...

Табанжэлэй түрүүшын барилганууд бодожо эхилээ. Хоер-хоер дабхарнууд байрын гэрнүүд Улан-Удэдэ хойно-хойноһоон бодоно. Гүрэнэй Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрын тоое һайхан байшангай шулуун гранит һуури табигдажа захалаа. Бүхы республика дотор шэнэ барилганууд улам олоор хэгдэжэ байха юм.

Шэнэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөнэй сог зали улам улам хурсаар бадарна. Үргэн ехэ мүрысөөндэ илагшадай тоо үдэр бүхэндэ, һара бүхэндэ олошорно. Эдэнэй нэрэ солонууд республикын «Хүндэлэлэй доскада» һара бүри толилогдодог байна.

Агууехэ Октябрьска Социалистическэ революциин 29-дэхи ойдо зорюулһан ВКП(б)-гэй ЦК-гэй Уряалнууд соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

—Советскэ Союзай ажалшад! Һарынгаа ба кварталайнгаа түсэбүүдые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэгты! Шэнэ табанжэлэй түрүүшын жэл болохо 1946 оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргэе!

Энэ халуун уряалые хүндэтэй дээрэ хүлеэжэ абаад, үнэн сэхэ ажалаараа харюулжа байһан түрүү патриодууд мүнөөдэр, агууехэ Октябриин алтан ой дээрэ, бүтээһэн ажалаа илангаяа омогтойгоор дуулнэнэ.

Суута һайдэрнүүдээ биднэр тэмдэглэхэдээ, шиидхэгдээдүй зорилгонууд дээрээ анхаралаа ехээр табиха еһотойбди гэжэ манай багша Ленин зааһан юм.

Адуу малаа атар тарганаар ондо оруулхын түлөө хормойгоо шуужа орохо саг тулаа! Ажалша-малшад энэ эгээл харюусалгатай ажалдаа хабархан ороо.

Гүрэндэ таряа тушаалгаар түрүүшүүлэй хүндэтэ болзор—ноябриин 7 юм. Энээниие нарин нангинаар тэбшэһэн колхозууд улам олошорон ерэбэ.

Олонхи предприятинууд үйлэдбэриингөө жэлэй түсэбые Сталинска Конституциин үдэр хүртэр дүүргэхэ гэһэн эрид хүсэлтэй. Энэ хүсэл зоригоо үнэн хэрэг дээрэ бэелүүлхэ байһандань ажаг һэжэг һанагданагүй!

Идеологическа хүдэлмэриие эрид һайжаруулха тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй һүүлэй үеын тогтоолнууд манай культурна фронтын хүдэлмэрилэгшэдэй урда угаа ехэ харюусалгатай үүргэ табиба. Агууехэ Советскэ арадай нэрэ түрэдэ хүрэмөөр үндэр дээдэ идейнэ уранһайханай зохеолнуудые байгуулха гээшэ манай литература ба искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй арюун дээдын уялга мүн. Энэ зорилгые шалаалнаа һайнаар дүүргэхын хойноһоо манай уранзохеолшод, уранзураашад, композиторнууд, артистнууд, литература ба искусствын бүхы хүдэлмэрилэгшэд одоол үнэһэн малтайгаа абангүйгөөр оролдохо зэргэтэй.

Мүнөөдэр, манай Эхэ ороной зүрхэн—Москвада агууехэ һайндэрэй салют-мэндын алтан аадар һолонго татахань. Энэ аадарай нангин тунгалаг аршаанда бүхы дайн соо хүртэһэн манай алдар солото советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд Илалтын симфони доро заншал болоһон жагсаалаа эхилхэнь.

Советскэ арадай вождь—агууехэ Сталин алдарта армияа, арад зоноо баруун гараа урагшань үргэжэ амаршалхань. Энэ гарыень дамжан советскэ арадай урда манай орондо коммунизмын түгэс илалта тээшэ урагшаа дабшаха үргэн замай туяа үлэмжэ гэрэлтэй болон алтарна.

Цэдэн Галсанов.

АГУУЕХЭ ОКТЯБРЬСКА СО[ЦИА]ЛИСТИЧЕСКЭ РЕВОЛЮЦИИН ... ЖЭЛЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ... ДА БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛ...

ПАРИЖ, ноябриин 4. (ТАСС). Парижын томохон залнуудай ... болохо—Палэ Шайо гэдэг ... агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 29 жэлэй ... хүндэлэлдэ «Франци—СССР» ... обществын зарлаһан баярай ... лаан болобо. Суглаанай ... умда Францида байгаа СССР-эй ... элшэн сайд нүхэр Богомолов, ... нистрнүүдэй Соведэй зиге ... лэгшэ Торез, бүхы дэлхэйн проф... юзуудай федерациин генер... секретарь Луи Сайян, Парижэй ... университедэй ректор Русси, ... демик Шоллей, уранзохе... Жан Кассу, Жан Ришар Бло... бусад һунгагдаһан байгаа.

Суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн ... Сайян болбол «Октябрьска ре... циин утаа ехэ ушар удхые» ... лэбэ. «Мүнөөдэр СССР гээшэ ... түгэс ба эбтэ амгалан держав... лонхой—гэжэ Сайян хэлэнэ. ... ционерүүд тэрэниие хардажа ... дэжэ байна, теэд буу зэбсэг... ряаха тухай дуралхал ору... үүсхэлые Октябрьска револ... ороной түлөөлэгшэ гаргаһан б... биш. Илалта гээшэ СССР ... түйлагдахын аргагүй, эб на... далые Советскэ Союз ... гөөр байгуулхын аргагүй» ... болбол франко советскэ хани ... саае бүхэжүүлхые халуунаар ... ална.

Суглаан дээрэ французска ... зохеолшодой үмэнэһөө Жан К... французска эрдэмтэнэй үмэ... профессор Кабан болон фра... ска интеллигенциин бусад түл... шэд, мүн тэрэшэлэн СС... элшэн сайд нүхэр Богомолов ... хэлэһэн байха юм. Суглаанда ... баадагшад «Агууехэ хубил... гэһэн советскэ фильмые ха... байна. Тэрэ вечер дээрэ 5 ... тухай парижанууд байлсаба.

Генеральна Ассамблей[н] делегадууд Рузвельт[ын] могила дээрэ венок таб[иба]

НЬЮ ЙОРК, ноябриин 3. (ТАСС). Мүнөөдэр Нэгэдэмэл нацану... организациин Генеральна Ас[самб]лейн делегадууд США-гэй пре... дент Франклин Рузвельтын тү... ажаһууһан ба худөөлүүлэг... Гайд Парк гэдэг бууса... ошожо үзэһэн байна. Рузвел... өөрынь захяагаар энэ буусань ... рэнэй зөөри боложо үгтэнхэй. ... гэй хэдэн зуугаад мянган ... данинууд болбол фашистска ... сорнүүдтэ эсэргүү тэмсэлд... хэ сүлөөдэ дуратай ар... дые нэгэдүүлхын ту... нилээд ехэ юумэ бүтээһэн аад ... нөө наһа бараһан президентые ... дэжэ эндэ ходо ерэдэг байха... Ф. Д. Рузвельтын дурасхаал ... дэглэхын тулада СССР-эй ... даадын Хэрэгүүдэй Министр В. ... Молотов түрүүтэй Сове... делегаци ерэһэн байгаа, тэрэ... хамта делегациин гэшүүд А. ... Вышинский, А. А. Громыко, Н. ... Новиков, Украинын делега... толгойлогшо Д. З. Мануиль... болон Белоруссиин делегацие ... гойлогшо Д. И. Киселев гэ... ерэлсэбэ.

Генеральна Ассамблейн де... дуудые наһа бараһан президе... һамган Элеонора Рузвельт ут... богонихон үгэ хэлэһэн байна. ... легадуудай үмэнэһөө Ассамб... түрүүлэгшэ Спаак тэрээндэ ха... үгэ хэлэбэ. Удаа тээчь Рузвел... могила дээрэ Ассамблейн үмэ... венок табилгын ёһолол бол... Энэ еһололой дүүрэмсээр Совет... делегаци болбол В. М. Молото... үмэнэһөө венок табиһан байгаа.

Генеральна Ассамблейн деле... дууд наһа бараһан президен... гэртэ ба библиотекэдэ ошожо ... Эндэ ябажа дүүргээд байха... Советскэ делегациие толгойло... В. М. Молотов корреспонденти... тэ иигэжэ мэдүүлбэ: «Агууехэ ... зидент Франклин Рузвельтэ ... дурасхаал гэжэ хэлэбэ. Совет... делегациин һанал бодолые ... мээр элирхэйлэн мэдүүлжэ бол... юм»—гэбэ.

Уоллесын хэлэһэн мэдүү[лгэ]

НЬЮ ЙОРК, ноябриин 2. (ТАСС). «Дейли Уоркер» газетын ко... респондент Чикагоһаа мэдээсэх... хадаа, Уоллес ноябриин 1 дэ пре... конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ... бан ехэшүүлэй үгээ нэгэдэнги б... ха заршамые заашье хубил... гээшэ Нэгэдэмэл нацануудай орг... низациие үгы хэхэ ябадалда хүр... хэ юм гэжэ мэдүүлбэ гэнэ.

Дарданелл тухай асуудал ту... США-гэй гүрэнэй департамен... позициие шүүмжэлжэ Уоллес ... хэлэбэ.

Харюусалгата редактор **Ц. Д. ДАМДИНЖАПОВ.**

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора — 23. ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни, сельского хозяйства — 3-23 (2 зв.), культуры и быта, промышленности и транспорта — 4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений — 2-64 (2 зв.).

Н—00740, Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. тираж 10.000